ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

Година XXII — Број 451
Субота, 20 август 1960 год.

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

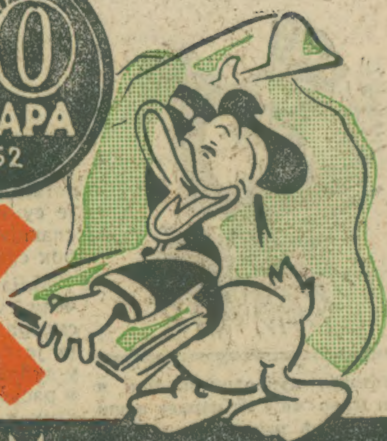

ФЛАШ ГОРДОН

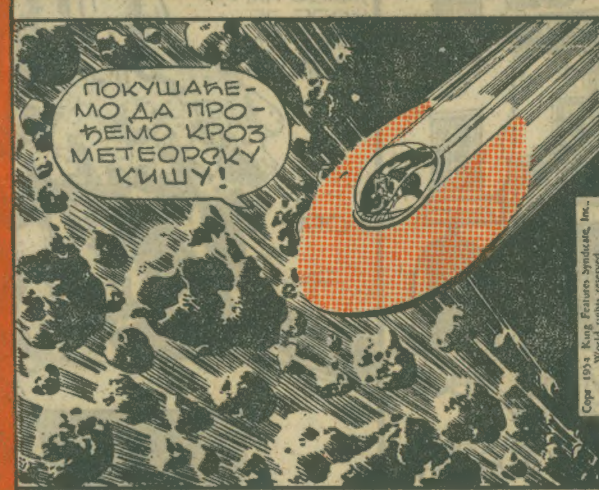

У ОВОМ БРОЈУ:

Т. 10/60

Летњи спавачи

Познати природњаци, Џон и Џејн Џорџ чије су написе наши читаоци већ раније читали, написали су и овај чланак:

Свакоме је познато да постоје животиње које преспавају зиму да би се спасле од зимске хладноће. Међутим, постоје и такве које се на сличан начин бране од велике летње топлоте. Неке животиње падну у дужи летњи сан и органи њихова тела раде у врло успореном ритму. Друге се повремено буде, али остају у својим јазбинама. Које су то животиње које лети спавају, и колико им је дубок сан?

Моја супруга и ја отпочели смо ова испитивања посматрајући нашу веверицу која је само повремено падала у дубоку обамрлост. Пошто је у растреситој земљи ископала јаму, и у њој ишчезла, ми смо је пронашли како лежи на сувом лишћу своје „спаваће собе". Да се сачува од жеге повукла се на две-три недеље у сан. Није ништа јела, у влажној јазбини није имала нимало потребе за водом и температура тела је пала испод нормале.

Осетљива на додир, чим је осетила наше руке, тргла се, задрхтала и отскакутала у дубину јаме. Џејн и ја смо затворили склониште, а три недеље касније наши ораси су нестали из зделе а једна лепа перјаница јављала се час у трави час на камењу.

Наша веверица је припадала врсти која се не пење на дрвеће. Она по природи спава пуним сном. На почетку једног лета, посматрали смо другу веверицу чије је склониште било у близини наше куће. Веома жива, стално је трчкарала: улазила у своју јаму и из ње излазила, а месец дана касније све је постало мртво као да је угинула.

Џејн и ја смо пажљиво очистили њен тунел и уклонили земљу све до „спаваће собе". Веверица је спавала мирним сном као Лепотица у зачараној шуми.

Прво нам се учинило да је из мале крзнене лопте ишчезао живот. Њушка је лежала на ногама, уво на репу. Тело је било хладно и ми нисмо могли да га исправимо. У животиње која спава свој летњи сан дисање и откуцаји срца су успорени готово као код оних који преспавају зиму. Али, знајући да се налазимо пред изванредно сложеном појавом живота која се граничи са беживотношћу, оставили смо је на миру и затворили јазбину.

Има других животиња које услед суше падају у дубок летњи сан. Међу њима се налазе неке које се и не примећују голим оком, затим мрмоти са жутим трбухом, алигатори, неке тропске слатководне рибе, неки пужеви, жабе и друге.

Једног летњег дана ја сам чистио решетке испод олука којим отиче кишница. Пошто сам отстранио нането лишће и гранчице, открио сам пет жаба које су се биле прилепиле за земљу. Свака је направила мало улегнуће као заклон. Кад сам узео једну за ногу и подигао је, жаба је висила непомично, као без живота. Наједном, вероватно пробуђена инстинктом самоодржања, отргла се и отскочила на земљу, пала на мокро лишће и после неколико нимало случајних покрета, прилубила се уз влажну земљу и остала на упола сатрулом лишћу.

Неколико дана касније, провели смо једно врело поподне на обали оближње баре тражећи жабе које уживају у летњем миру. Обилна вода, у којој су гмизали толики пуноглавци, беше ишчезла и оставила само блато. Претурајући по њему, угледали смо једног жапца који је ту, непомичан, био као жив сахрањен. Однели смо га кући и ставили у акваријум после чега је оживео. Пливао је са мање снаге но што је чинио с пролећа, али су му покрети ипак били сигурни.

За време жарког лета често имамо утисак да је неку животињу обузео онај троми поподневни сан који људе обично обузме недељом после подне. Али, упркос смањеној активности једних, музика других је јача. То „свирају" инсекти на које врућина нема никакво дејство. Зелени скакавци, попци и зрички који не пате од оскудице у води, проламају ваздух песмом, јер се радују лету.

Жега неповољно утиче на птице, чији су концерти лети много ређи, а такођи и на псе. Ако имате ловачког пса, помените му за време врућине лов. Покренуће се, али ће брзо да махне репом и спустиће се на земљу исплажена језика.

Док жега кочи добар део живота на површини земље, испод ње, у влажном тлу, живот buja невиђеном снагом. Милиони гљива, бактерија и буба бацили су се на посао да лишће претворе у хумус. У сваком семену већ се налази клица новог живота. Оно сазрева, расте и — успављује се све док га нови и бољи услови тла, његова влага и нова топлота не пробуде.

На крају сезоне, дрвеће довршава своје годишње пртене и пупољци који ће се упролеће претворити у лишће, припремају се на врховима грана. На једној великој грани букве испитивали смо пупољке, и један мртав лист је слетео на земљу. Џејн је тада рекла:

— Лето удара тачку на своје дело.

Подигао сам очи према зеленом кубету изнад наших глава.

— Сада, у овом тренутку, — рекао сам, — у основи сваког листа који видимо, стварају се нежне ћелије. Кад се тај посао заврши, листови ће полако да опадну са грана, јер је сваки од њих завршио свој живот. Зелена боја претвориће се у жуту, црвену и златну. А потом ће их киша или ударци ветра скинути на земљу. То ће значити почетак нове сезоне.

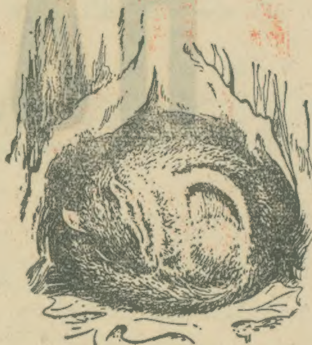

ПИТАЊЕ ДУГОВЕЧНОСТИ

После петогодишњег обимног рада, састали су се у Монтекатинију у Италији, стручњаци који испитују могућност продужења човековог живота. Проблему дуговечности пришло се свестрано и, мада наука још не држи кључеве у рукама, ипак се располаже значајним резултатима и претпоставкама. Теоретски се обраћа велика пажња на питање механизма старења ћелија организма а практично се највише испитују резултати руских научника који се путем вештачког сна боре против старења.

На конгресу у Монтекатини велико интересовање су изазвали статистички подаци Националне лабораторије у Аргони, у држави Илиноис, по којима дужина живота зависи од тежине човекова мозга. Наиме, уколико је мозак тежи, човек, изгледа, дуже живи.

НОВО БРАШНО

Недавно је објављено да су два канадска научника пронашла нову врсту брашна веома богату беланчевинама, која се добија од рибљих мишића и не садржи уопште масти. Нарочито је ово брашно препоручљиво као допуна исхране оних народа који у својим намирницама немају довољно протеина. Риба од чијих се мишића ово брашно прави зове се „код" а има је готово у свим океанима.

Ripley's Веровали или не!

ВОЈСКОВОЂА ОТСЕКАО СЕБИ НОС!

ЗОПИРОС, ВОЈСКОВОЂА ПЕРСИСКОГ КРАЉА ДАРИЈА, ОМОГУЋИО ЈЕ СВОМ ВЛАДАРУ ДА ПОСЛЕ 20 МЕСЕЦИ БЕЗУСПЕШНОГ ОПСЕДАЊА ЗАУЗМЕ ПОБУЊЕНИ ГРАД ВАВИЛОН ТИМЕ ШТО ШТО ЈЕ СЕБИ ОТСЕКАО НОС И УШИ! ПОБУЊЕНИЦИМА ЈЕ РЕКАО ЗАТИМ ДА ГА ЈЕ ТАКО УНАКАЗИО ДАРИЈЕ И КАД СУ ГА ОНИ УЗЕЛИ ЗА СВОГ ЗАПОВЕДНИКА, ОН ЈЕ ОДМАХ ГРАД ПРЕДАО СВОМ КРАЉУ (519 ГОД. ПРЕ НАШЕ ЕРЕ)

1220 ЦВЕТОВА НА ЈЕДНОЈ СТАБЉИЦИ ОДГАЈИО ЈЕ ВИЛИЈЕМ ФЕЈИ ИЗ РИЧМОНДА (САД)

МЕРИ ГРИЛО

ИЗ РОСЕЛА, У АМЕРИЦИ НАЧИНИЛА ЈЕ СЕБИ КАПУ, ХАЉИНУ И КАПУТ ОД „ВУНЕ" СВОЈИХ СИЈАМСКИХ ПАСА

И ТО СУ БИЛИ ЛЕКОВИ

Неће овде бити речи о врачарама и надрилекарима, који у својим „апотекама" имају свега и свачега почев од крила слепих мишева и змиских кошуљица па до разних прашкова најсумњивијег порекла. Изабрали смо, и то насумце, неколико „лекова" који су некад својим болесницима преписивали најчувенији лекари свог времена.

„Да бисте се заштитили од уједа дивљих животиња, — каже Жером д'Монте, лични лекар француског владара

Анрија II — треба да ставите на леву руку један дијамант, да мажете тело салом од лава или да носите на себи срце једног крагуја."

Чујмо сад шта је поштовани Ги Патен, на чије се медицинско знање Луј XIV ослањао, препоручивао за лечење беснила, те ужасне болести од које уствари све до Пастера није било лека.

Несрећнике које би ујео бесан пас Патен је слао да се купају у мору. Ако то не помогне а није никад помагало — препоручивао је сродницима оболелог да употребе следећи лек: да га једноставно угуше јастуком или да га заувек успавају опијумом.

Велики Шара члан Француске академије, написао је огромну књигу „изврсних рецепата". Међу њима има и оваквих: да би се излечила гушобоља треба обесити о врат главу змије. Мозак тог

истог гмизавца, осушен и зашивен у врећицу која се такође носи око врата, учиниће да деци благовремено избију први зуби, док змиска кошуљица може да излечи пса од беснила. Змија, уосталом употребљена на сто различитих начина лечи од свега, па чак враћа и младост.

Ево чувеног Ламерија чија је „фармакопеја" била у употреби још у 19 веку. Код њега се могу наћи овакви рецепти:

Против грознице: шездесет добро ухрањених паукова које у глеђосаном суду треба гњечити 24 часа.

Да би порасла коса: у ораховом уљу испржити туце зелених гуштерова, па затим тим уљем мазати главу. Орахово уље, у коме се претходно испржило 300 шкорпија, одличан је противотров...

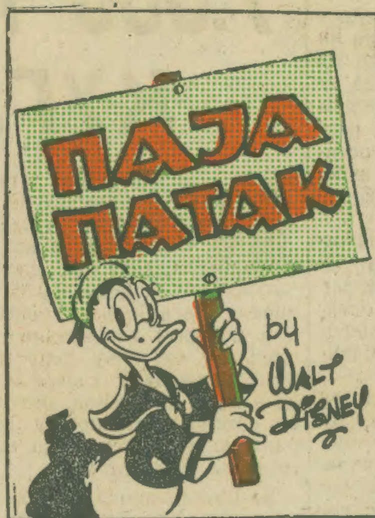

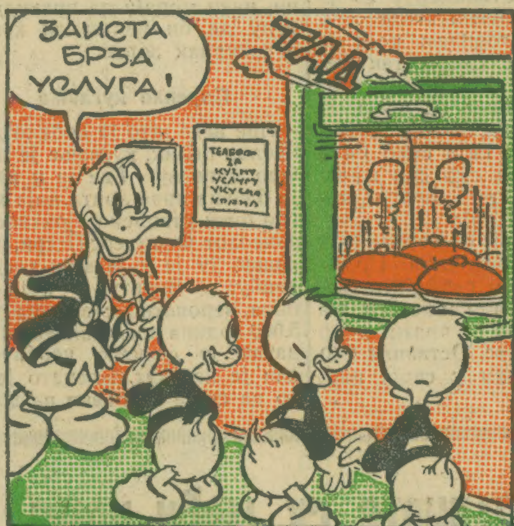

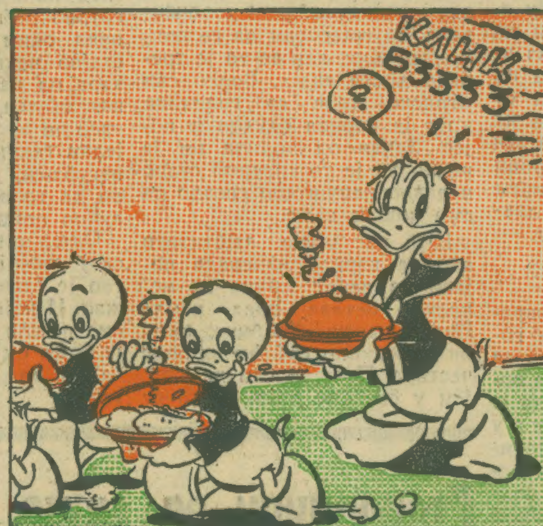

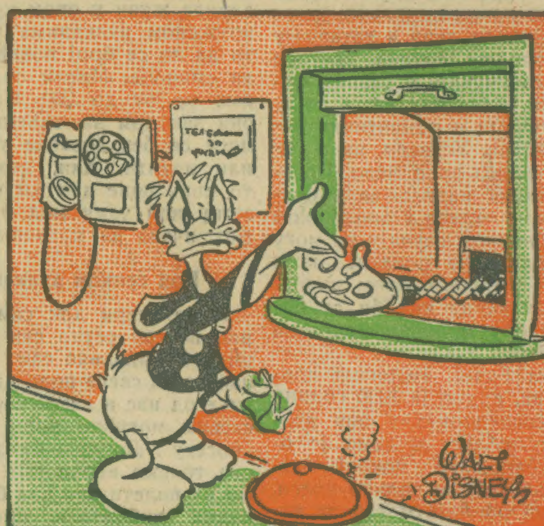

„Земља није округла"

Енглез Семјуел Шентон, стар 56 година, по занимању наставник сликања, секретар је „Међународног друштва равне Земље". Он сасвим једноставно објашњава како су нестале извесне особе које ни Скотланд јард не може да пронађе: дошле су до ивице Земље и пале у „ништа".

До оснивања „Друштва равне Земље" дошло је пре годину дана кад је један енглески новинар објавио чланак у коме, да би поткрепио своје тврђење да је нека ствар „немогућна" каже: „као што је немогућно наћи некога ко би поверовао да је Земља равна а не округла". Незванични чланови су се ујединили и схвативши ово као увреду написали су протестно писмо новинару. За то се дознало у британској радиостаници и један њен репортер је отишао да интервјуише Семјуела Шентона.

После емисије, Шентон се опет увредио, сматрајући да је емисија имала потсмешљив карактер, што је неправедно, али се то догодило само зато што услед кратког времена он није могао да изнесе у потпуности њихово веровање. То је учинио накнадно. Земља је, по њиховом уверењу, равна као послужавник. Чланове друштва нимало не узнемирује

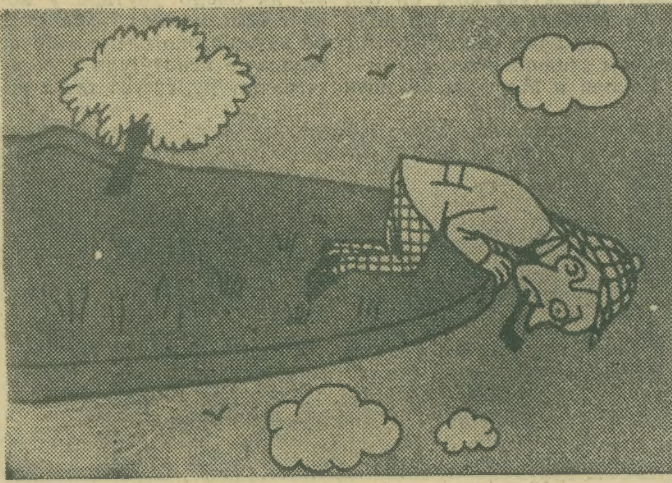

чињеница што се, путујући око света, дође на полазну тачку, јер „и мува која облети око послужавника опет стигне на исто место". Према слици коју је израдио Шентон, главни идеолог овог необичног друштва, са оне стране Земље налази се баријера од леда услед које се више нико не враћа. Друштво је убеђено да је Сунце пљоснато као лепиња и да му пречник износи 50 км. Даље, Земља је непомична. Над њом се налази кров, али је сувише високо да би је заштитио од кише...

Занимљиво би било чути, да ли знање овог сликара из области уметности премаша његово знање из науке.

БРОДОВИ без посаде

У блиској будућности по морима и океанима пловиће бродови без посаде којима ће управљати електронски мозгови. Тим проблемом одавно се већ баве амерички стручњаци за поморство који желе да потпуно аутоматизују теретне лађе. Једно америчко предузеће већ је добило поруџбину да изради роботе и испита да ли су способни да решавају већину пловидбених проблема на бродовима.

СПИНОЗА И ОСВАЈАЧ

Кад је принц Конде освојио Холандију изјавио је жељу да упозна Спинозу и да га наговори да се пресели у Француску обећавајући му редовну годишњу, и то високу, плату. Једини услов је био да сва своја дела посвети краљу.

На ту Кондеову поруку Спиноза је одговорио:

— Пошто немам ни најмање намере да своја дела посвећујем краљу, остајем где сам.

СУСРЕТ

СА ГОСПОДАРОМ ЏУНГЛЕ

Јужно од екватора, у југозападном делу Уганде, — почео је своју причу један енглески публициста Ален Мурхед, — ланац од осам вулкана уздиже се до 5.000 метара висине и ствара неку врсту природне границе према Конгу. То је место одакле се пружају најлепши призори. Домородачка племена живе у подножју вулкана крај језера. Људи ретко залазе у џунглу, још ређе се пењу уз задимљене купе јер их сматрају домовима магиских сила и демона. У овом крају живи и једна од најређих животиња Африке — планински горила.

Још пре стотину и више година ловци су почели да га убијају или лове и затварају у зоолошке вртове. Његове се кости чувају у разним музејима, и о њему често пишу и научници и романтични истраживачи. Уствари, ми о горилу знамо врло мало. Понеки снимак направљен у џунгли, или горила у зоолошком врту, ниуком случају не могу да надокнаде податке који би се добили о овом џиновском мајмуну кад би се посматрао у мрачним џунглама где живи.

Карл Еклеј, амерички природњак, водио је 1920 године две експедиције у ову вулканску област и тамо је остао сахрањен покрај животиња које је толико волео. Чак ни он није могао да утврди колико горила живи, како и зашто умире, нити је установио „друштвене" односе породичних група или објаснио степен њихове интелигенције.

Оно мало што знамо о горилама буди жељу да сазнамо много више. Џулијан Хаксли је забележио да је у Лондонском зоолошком врту три пута видео једног горилу, старог 18 месеци, како прстом обележава своју сенку.

— Никаква слична „уметничка" иницијатива, — писао је он, — није забележена од стране ма кога другог антропоида.

Хаксли такође говори о једном истраживачу који је видео мужјака горилу како помаже женки да се попне уз једну стену на Монт Махавуру, а „џентлменство" зацело није особина других животиња.

Господар џунгле

Природњак Д. Х. Донисторп, у својој студији о горилама у области Мухавура, каже да одају оштар мирис сличан мешавини човечјег зноја, ђубрива и угљенисаног дрвета. Вид им је добар а чуло слуха и мириса врло изоштрено. Међусобно се споразумевају неартикулисаним високим гласовима које стварају покретима усана и образа. У случају опасности женка пишти. Мужјак је у стању да своје лице унакази гримасом. Он иде последњи у групи са својом породицом, усправља се и испушта дивље режање. Понекад песницама добује по својим грудима и бесно кида гране дрвећа око себе. Прави је господар џунгле.

Али, и поред тога, пише Донисторп, гориле су мирна и блага бића која не ратују са другим животињама, и све приче о њиховој дивљачности су обична претеривања.

Нико не зна колики број горила живи у овом крају окруженом вулканима као ни ти да ли се број повећава или смањује. Мисли се да их има од 50 до 200. Сада су они законом заштићени и не могу се без дозволе убијати или ловити. Али, домороци то ипак чине кад им униште сетву или узму мед од дивљих пчела из матичњака.

Под сенком вулкана

Једне вечери док сам спремао вечеру сетио сам се горила. Размишљао сам: они се налазе на свега пола дана вожње од нас и закључио да је сасвим могућно поћи им у „посету". Додуше било је нешто толико вероватно да ћемо их видети као кад би подводни риболовац приликом првог роњења ухватио неку ретку рибу, али бар смо могли да упознамо срце примитивне и забачене Африке.

Следећег јутра смо кренули. Прешли смо ланац брежуљака и кроз једну долину избили до села Кисоро у подножју Мухавура и његовог суседног врха Монт Мгахинга.

Овде смо срели научника М. Баумгартена, који се посветио проучавању горила. Био је велики оптимист.

— Ако следећег јутра устанемо рано, — казао је, — водичи ће нас одвести на планину.

То је значило попети се на око 3.500 метара и у најбољем случају видети само кад неки горила замакне у честар.

Изврсни водичи

После више од два часа пењања изађосмо на једну чистину на око 2.500 метара висине и одлучисмо да предахнемо. Сетио сам се да је Баумгартен рекао да се на овој висини могу видети осим гориле и слонови, леопарди и хијене, али ја нисам приметио никакав знак или покрет који би говорио о присуству неке звери. Владала је потпуна тишина.

Водичи нам рекоше да се накитимо лишћем, тако да смо сви четворо пре личили на гориле него на људе. Да не би стварали буку водичи више нису својим ножевима засецали бамбус.

Попели смо се до 3.000 метара. Било је подне. Пут је сада био лакши. Једино ми је сметало што сам осећао проређен ваздух у плућима. Нигде трага од какве звери. Само се повремено чуо звиждук водича који су се тако договарали.

Тренутак страха

Ишли смо за неком врстом трага и најзад стигли до гнезда каква су обично и описивана. Зажелео сам да се попнем до њих, али за то је требало доста снаге. Видео сам огриске коре са гранчице коју је горила огулио и појео. Један од водича ми је рекао да је то сигурно старо и давно напуштено гнездо па смо пошли даље.

Шта нас може заштитити ако се горила изненада појави из неког жбуна на неколико метара пред нама? Нисмо имали карабине. Било би немогућно побећи из овог честара. Престао сам да верујем у све оне приче како се горила уплаши када види човека.

Требало је мало па неки начин да се охрабрим. Али како да извршим ту психичку анестезију? Застао сам да се одморим и ослободим физичких болова у ногама и грудима. Решавао сам да оставим друге нека иду и нека гледају гориле ако то желе. Ја ћу овде да се зауставим и ни корак даље. Приметио сам наједном да стојим на чистој стази потпуно сам, јер су други отишли а мене оставили. Али шта се тада десило? Осетио сам неко олакшање.

Нисам знао да ли сам ту провео дванаест часова, један или још мање. Отворио сам очи и угледао водича. Звао ме је да пожурим јер су наишли на свеж траг горила. Цела породица се креће испред нас.

Ускоро смо опет наишли на напуштена гнезда, огриске хране, изломљене границе.

Водичи су саветовали да идемо у потпуној тишини. И изненада као да је стрела пролетела крај наших глава мук је био прекинут једним звуком високе фреквенције.

Очи у очи

Укипљен, осећао сам само ударе свог срца. Један од водича ме зграби за руку и одвуче до жбуна где су били и остали. Погледао сам оно што су сви гледали и сећам се да сам прошапутао: „Величанствено".

Призор је заиста био такав: један огроман горила стајао је полуусправно и махао својим дугим „рукама". Крзно му је било црно и сјајно као кратко потшишана коса, а црне дубоке очи сијале су. Ширио је велике ноздрве и мицао црном брадом. Никада раније тако дивну животињу нисам видео. Пожелео сам да кренем ка њему.

Ово осећање сам доживео само једном — у присуству овог гориле јер када лав рикне, или слон заклепеће ушима, или носорог окрене главу само се на једно помисли — бежати. Али при сусрету са горилом иако преплашен, осетио сам жељу за покретом, гласом, јер ми се чинило да је та животиња све разуме.

Увек кад се човек сусретне са неком ретком дивљом животињом у Африци, узима доглед или фотокамеру. То је готово рефлексни покрет. А пред овим горилом који је стајао неких тридесетак метара од нас, иза испреплетаног жбуња, нико од нас није узео ни доглед ни апарат. Ниједан секунд није смео бити изгубљен, јер смо сви желели да га видимо што је могућно природније.

Одједном он се усправио у свој својој величини. Подигао је главу и страшно зарежао. И наједном ишчезао. Нисмо пошли да га пратимо јер би бржи од нас. Оставили смо га да оде сам у своје царство.

7.000 ГОДИНА КУГЛАЊА

Када се уђе у просторије Клуба за куглање у Даласу, у САД, прво се наиђе на одељења за децу. Ту се 78 дечака и девојчица забавља под надзором васпитачица. У одељењу за мању децу има шест колевки. У свакој соби се налази микрофон, повезан са гласноговорником у дворани за куглање, преко кога се може позвати мати.

За Европљанина је то велика новина, јер међу играчима се не налазе само мушкарци до близу 60 година већ и жене.

Последњих година Америка је забележила велико повећање љубитеља овога спорта. Данас их има око 25 милиона, а готово половина, 40%, су жене. Према спортској статистици, у САД има око 90.000 куглана, а куглањем се бави више грађана но ма којим другим спортом.

Захваљујући машинама

Куглане су раније обично биле уз кафану, и овај „спорт" је због тога углавном окупљао људе, и то грубе. Али, откако је човек постао роб великих градова, из којих се теже одлази у природу и на спортске терене, он је у Америци, осећајући потребу за физичком културом, све више прихватао куглање као спорт и као разоноду који су му на домаку. Куглане су данас постале светле дворане, добро проветрене и осветљене, и често покрај пливачких базена. Усред милионских насеља, брзо су освојиле публику. Један од најнапреднијих градова у овом погледу је Далас, у коме се за десет година број куглана попео од 96 на 810.

Али, куглање је доживело оволику популарност првенствено откако су израђене веома корисне аутоматске машине које сакупљају оборене кегле, стављају их на место и сваку одбачену лопту враћају играчима. На тај начин играчи нису више зависни од скупљача лопти, дечака, који често не наиђу када су потребни, нити морају да прекидају игру да би поставили кегле и сакупили лопте.

Порекло куглања

Пре него што је добило данашњи облик, куглање је прошло дуги пут. Где је и када је бачена прва лопта није могло бити утврђено. Британски археолог Флиндерс Петри, пронашао ју је у једном дечјем гробу, у Египту, у који је била, вероватно, стављена око 5.000 година пре наше ере. Податак је свакако необичан, али је истинит. Познато је и то да су се Римљани из доба Јулија Цезара такође куглали. Из Рима је ова игра прешла у област данашње Холандије, затим у Велику Британију, у којој је постала спорт аристократа.

Куглање су донели у Америку насељеници и оно је постало нарочито распрострањено међу Холанђанима који су се доселили у Њујорк. Године 1840, кажу, куглане су се налазиле на сваком углу овог града, и неколико деценија у њима су се окупљали људи сумњивих занимања који су у једној руци држали лопту а у другој чашу.

Правила игре, која и данас важе, израђена су тек 1895, кад је у САД одржан Први куглашки конгрес. У Америци је 1896 било 1.000 куглаша организованих у клубове, а данас их има око 3 и по милиона. Удружење не дозвољава кршење правила игре. Оно је одредило размере игралишта, фигура, па се чак ишло

толико далеко да је утврђено колико сме да буде влаге у куглама од јавора.

У другим деловима света

Постоје и други разлози који су утицали на ширење овог спорта. Куглање се учи лако и врло је забавно. Може да се игра дуго, све док се човек не замори, а не изискује никакву опрему играча нити трошкове. У фабричким четвртима, где постоје три смене, клубови за куглање отворени су преко целог дана и ноћи. После једноличног рада човеку је потребно да мало размрда мишиће.

Куглање се из Америке вратило у Европу и поново почело да осваја Енглеску, Немачку, Француску, затим Ирску, Шпанију, прешло је у Канаду и на Филипине. Оснивају се клубови у Шведској и у Аустралији.

Куглање привлачи све, од најстаријих до најмлађих, од оних у градовима до људи у селима. Корисно је а не захтева ни младост ни снагу Херкула. Лекари га препоручују, јер повољно утиче на рад мишића и отклања душевни премор. У куглању учествују не само играчи већ и публика. Тако овај, бар 7.000 година стар спорт постаје нов, како кажу његове присталице, претвара се у „светску атракцију".

Куглање се негује и у Југославији. Истина је да немамо много куглана, али су наши куглаши на великом гласу. То се показало и на недавном међународном такмичењу у нашој земљи кад су освојиле првенство Европе.

Становници са друге планете су међу нама...

...или су бар у нашем сунчаном систему, претпоставља аустралиски физичар Брасвел. Он се слаже са физичарима Коконијем и Морисоном који такође кажу да вероватно постоје на другим планетама бића која се налазе на нашем ступњу интелигенције или су од нас чак напреднија. Те планете се окрећу око своје звезде слично Земљи. Али се Брасвел с њима не слаже у погледу средстава која би ова бића употребљавала да дођу у везу са нама или са другим светом сличним нашем.

Кокони и Морисон саопштили су пре неколико месеци да би људи са других планета упутили кроз космос радио-сигнале. Брасвел, међутим каже: „Ништа нас не спречава да мислимо да и изван Земље постоје жива бића са већом цивилизацијом но што је наша. Ставимо се у њихов положај и запитајмо се шта бисмо учинили да успоставимо везу са живим бићима другог сазвежђа". Он претпоставља да бисмо упутили у космос осматрачки сателит који би кружио око планета друге галаксије испитујући њихову температуру, састав тла а нарочито да ли одатле долазе какви радио-сигнали. Сателит-осматрачница имао би апарате са електронским мозгом који би по пријему сигнала одговорили у истом правцу. Један од начина за успостављање контакта састојао би се у враћању примљених знакова на место одакле су дошли. Научници са планете која би примила овакав „одјек" били би приморани да пронађу сателит-осматрачницу утврђујући место на коме се он налази.

Постоји и радио-одјек. Он је већ годинама познат и јавља се после једне седмине секунде, што одговара једном обиласку око Земље. Али има одјека који стижу после 30 секунди а један се 1929 вратио после 4 минута. „Шта то значи?" — пита се професор Брасвел. „Зато, — наставља он, — слушајмо и вребајмо! Можда нам те одјеке, ипак, враћају они са других планета".

ПЕТОРО БРАЋЕ

БУРМАНСКА НАРОДНА ПРИЧА

Пре много година живело је на свету петоро браће. Добро су се слагали и увек су били заједно. Где год би пошао један тамо су ишли и остали. Нико их није видео да иду сваки за себе.

Најстаријег одмах човек може да позна: средњег је раста али врло развијен и снажан. Зато су га звали Јаки. Сва су га остала браћа слушала и покоравала му се.

Желите ли да сазнате како су се звала остала браћа? Онда чујте: једнога су звали Извидник. Био је то онај, који је увек први протестовао и установљавао неку неправду. Када би дошло до борбе први је ступао у бој.

Другог су звали Дугоња, зато што је међу петоро браће био највиши. Следећег су звали Чувар ризнице, јер је био штедљив, а петога, најмањег од свих, Мали. Али он је био најбољи и најљубазнији.

Јаки је једном приликом рекао браћи:

— Зашто стално седимо на једном месту. Зар није боље да пођемо у свет и упознамо друге земље где бисмо могли да испробамо нашу снагу и разум.

Сва су се браћа одмах сложила.

На путу нису знали за препреке. Кад би наишли на широку реку или дубоку провалију, сви су се сложно прихватали посла да је савладају.

Тако су они ишли... дане, недеље и месеце, док најзад нису стигли до једне прекрасне земље, какву још нигде нису видели. Свуда је цветало цвеће, плодови су дозревали а брда су блештала од злата и дијаманата.

Крај се веома допао браћи, али су се чудили што не виде нигде људе. Убрзо су дознали да су се они посакривали пред страшним чудовиштем које је тиранисало целу земљу.

— Уништимо чудовиште! — повика Извидник и без оклевања крену напред, а за њим и остали.

Почео је велики бој.

Чудовиште је било огромно, страшно. Петоро њих се борило свим силама. Најхрабрији је био Дугоња. И браћа су победила.

Ослобођени народ је изашао из својих скровишта и захвалио се браћи. Људи су молили:

— Управљајте ви нашом земљом!

Браћа су предложила Јаком да се прихвати тога — најстарији је и најмудрији. Јаки је одбио и указао на Извидника:

— Он је хтео да уништимо чудовиште зато би требало он сада да буде први.

Извидник је одбио и показао Дугоњу:

— Био је најхрабрији од свих нас, зато нека он управља.

Дугоња није хтео да чује него је предложио Чувара ризнице:

— Земља је богата. Нека управља он јер је штедљив и биће добар владар.

Чувар ризнице одби понуду и показа на Малог:

— Најбољи је међу нама, — рече — неће ни пилету учинити неправду. Под његовом хуманом управом измучени ће народ одахнути и срећно живети.

Мали је као и остали одбио понуду и тако је петоро браће почело да управља земљом заједнички.

Живели су сложно. Све тешкоће и задатке успешно су решавали. Били су праведни и часни. Прекрасна земља се под њиховом управом још више расцветала.

Где су та сложна и нераздвојна браћа? Јесу ли остала у оној земљи или су отишла даље у свет? Потражимо их. Не налазе ли се, можда, свуда, по целом свету?

Добро погледајте, они су ту, сасвим близу и вас. Не верујете? Погледајте своју руку. Па то су ваши прсти — радна петорка. Са њом вам је отворен пут до широког света.

СТАРА МУДРОСТ

Александар Македонски беше заузео Грчку. Једном утицајном атинском државнику посла он као поклон 500 златника.

— Чиме сам то заслужио? — запита овај доносиоца.

Александров скоротеча одговори:

— Тиме што те мој господар сматра за најнеподмитљивијег човека у читавој Грчкој.

На то Атињанин рече:

— Поручи свом господару да га молим да узме натраг своје злато а мени дозволи да задржим добар глас који имам.

✲ ✲

Деоген је ишао из Спарте у Атину. Путем га неко заустави и запита:

— Одакле долазиш и куда идеш?

Филозоф одговори:

— Од људи — женама.

✲ ✲

Неки богат Грк који је вечито био опкољен гомилом ласкаваца срете Кратеса који је ишао сам.

— Мора да ми завидиш што имам толико пријатеља, — рече му.

Граматичар Кратес одмахну главом и одговори:

— Напротив. Жалим те због твоје усамљености.

✲ ✲

Једно јутра чистио је Диоген главицу купуса.

Пријатељ му дође у посету и видевши га шта ради рече му:

— Да си знао да задобијеш владареву наклоност сада не би морао да се бавиш и таквим послом.

Диоген му пријатељски одврати:

— Да си се ти научио и оваквим пословима, сад не би морао да облећеш око владара и да просјачиш за његову наклоност.

✲ ✲

Нерон је већ био почео да болесно сумњичи своју околину и да убија сваког ко му се чинио опасан по престо и власт.

— Он може да убије тако безброј људи, — рекао је једном Сенека — само једног ипак неће моћи: свог наследника на престолу.

ВЕШТАЧКИ ЛЕТ У ВАСИОНУ

У једној огледној лабораторији у Џорџији испитује се колико часова траје радна способност васионског пилота. Ваздухопловни капетан Вилијам Лејн и још пет пилота Стратешког ваздухопловства САД на смену ће бити затварани у кабину васионског брода где ће морати да обављају све послове који се траже од пилота васионске ракете. Прецизни инструменти, повезани електродама на траци која обавија главу „васионског летача“, региструју све реакције тела. „Вештачки васионски лет“ траје по 15 дана.

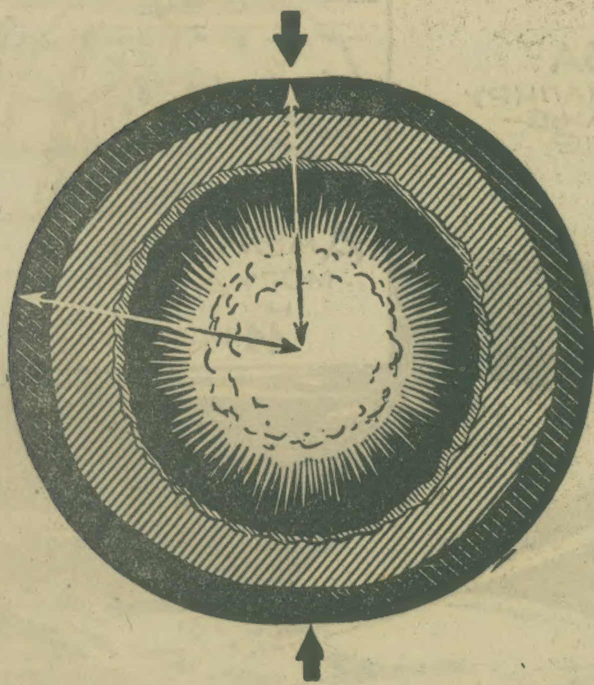

НАЈВИШЕ

Најдубљи рудник на свету је рудник злата Урегум у држави Мисури у Индији. Главни вертикални отвор за проветравање достиже дубину од 2.990,34 метара. Па ипак рудари тог рудника не могу да кажу да су се први највише приближили средишту Земље, јер је поларни истраживач Роберт Пири то постигао још 6 априла 1909 године када је крочио на Северни пол. Али његов рекорд је 1958 године оборила посада америчке подморнице на атомски погон „Наутилус“, која је на 122 метра прошла испод Северног пола.

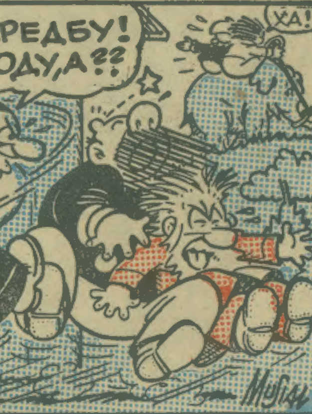

ГУРМАНИ У СВЕМИРУ

Ниједан писац научно - фантастичних романа двадесетих година овог века када је слао људе у свемир није уопште помињао чиме ће се они хранити приликом путовања. Једино је по угледу на тек пронађене витамине на земљи убацивана реч — пилуле, а у васионске бродове су трпани научници, лабораторије и зраци смрти.

Тридесетих година су одбачене пилуле и прешло се на ванземаљску храну. Неустрашиви астронаута би зачас прекинуо свој васионски посао и свратио у неки интерпланетарни ресторан на ГРЗБББ (супу од говедине), или марсовски ШУМПФ (месо са младим кромпирима), уз то би попио вино са Јупитера и најзад кафу са Андромеде.

Писци наравно никад нису објашњавали како су њихови јунаци долазили до свега тога нити како су се осећали после тако „обилног" обеда. Остатке јела бацали би и отпловили даље простором пушећи цигарете ВМПХЗ са Нептуна и уживајући у њиховим одличним филтрима специјално прављеним за извоз. У тим књигама не само да се јело из тањира од хартије већ се и кувало у таквим лонцима.

Популарно-фантастична литература је четрдесетих година поново променила стил и покушала да буде реална. Сваки васионски брод носио је тада огромне резервоаре у којима је помоћу специјалних хемикалија гајена храна од алги и сличног биља. То их је приморавало да њихови васионски бродови постану већи — неки су их писци „стварали" и по неколико километара дуге тако да је у њима лепо могла да се обрађује земља и гаје културе које су се уместо сунцем напајале зрацима из стотина кварцлампи. Разумљиво је да су одмах поставили и хладњаче тако корисне и на земљи па су њихови јунаци могли да се у свако доба снабдеју свежом шницлом или воћним соком.

Али ниједан писац није објаснио како ће се кувати у васиони. То је можда и схватљиво јер њихови високи, атлетски и од сунца опаљени хероји треба само да истребе из васионе гусаре који просто врве око Сатурновог прстена и да што пре освоје Земљу. Међутим кување је и те како важно јер дебељушни туристи из 2060 године који су уплатили пансион за седмодневну екскурзију око Месеца са тродневним боравком у неком од нимало јевтиних хотела, хоће да знају како ће да се хране.

Можда сте баш ви то уплатили и већ се пакујете да у зору кренете? Да ли вас је туристичка агенција упозорила да је дозвољена тежина пртљага свега сто килограма заједно са вама? Ако сте повећи, и тешки деведесет килограма, имаћете право да понесете свега десет килограма гепека. Водите рачуна!

Причекајте мало на узлетишту док вас измере и сместе у ракету. Сви путници, као и ви, имаће на себи најлакша одела која могу да се набаве.

Приликом уласка у васионски брод одузимају вам сав дуван који сте понели, јер је пушење дозвољено само после ручка и пре спавања не толико због залиха кисеоника у броду, колико зато што је главни техничар пронашао да дим шкоди осетљивим електронским апаратима.

Смештају вас у мала одељења која пре личе на мртвачке сандуке него на путничке кабине. Чврсто вас везују за лежиште. Ракете се уз страховиту буку пале. Осећате стално огроман притисак од убрзања. Небо које видите кроз мале прозоре мења боју од светлоплаве до црне. Појављују се звезде. Сунце сија попут дијаманта.

У првом тренутку кад је престала да делује земљина тежа вама је врло непријатно али се убрзо навикавате и чак вас то почиње да забавља.

Кроз мали ходник лебдите ка одељењу које служи као трпезарија. У њој нема никаквог намештаја, јер не постоји „горе" и „доле" па нико не може ни да стоји или седи. Свуда уоколо су мали прозори поред којих ви и ваши сапутници просто пливате као рибе у акваријуму, радознало посматрајући напоље.

У том тренутку појављује се келнер који такође лебди и носи повећу мрежу у којој се налазе неке лопте са уденутом сламком.

— Врућа супа, — виче келнер.

Свако од вас узима по једну лопту и држећи је за сламку покушава да пије из ње. То није нимало лак посао јер да прогутате гутљај, пошто нема теже која би га сама довела до стомака, морате да покренете све мишиће.

Одмах можете да познате новајлију који први пут лети у васиону. Он грца покушавајући да прогута супу а за то време она тече или боље лебди образујући неку врсту ореола око његове главе.

Када се успешно заврши гутање супе келнер покупи лопте, и одлебди у кухињу.

А ту је „штедњак" начињен од неколико обичних плоча узиданих у бок васионског брода са којих је споља скинут термоизолатор да би примале зраке Сунца далеко топлије у свемиру од пламена плина. На плочама се зачас може све испећи уколико кувар који лебди држи посуду са јелом приљубљену уз плочу или ако је она намагнетисана. Са друге стране брода где не допиру сунчеви зраци и где је вечни мрак, температура је далеко испод нуле тако да та страна служи као фрижидер.

Послужење осталим јелима је слично првом, само што овог пута шеф кухиње долебди до сваког госта и послужи тражено јело док ви као риба треба некако да га912 дограбите и прогутате.

Све ово може лако да постане збиља. Али када кренемо даље у будућност и дубље у свемир и то ће се изменити тако да је сасвим могућно да ће шеф кухиње остати на земљи да помоћу диригованих команди управља роботима који ће сами справљати храну без опасности да се опеку.

А можда ће кување постати сасвим аутоматско: у свакој кабини ће вас уграђена машина у одређеним временским размацима хранити — хтели ви то или не.

Дуж „путева" којима ће се васионски бродови кретати вековима почеће можда да се стварају „ројеви" отпадака, почевши од празних пивских боца до кора од лубенице, које ће уређаји у васионским бродовима аутоматски избацивати.

И можда, негде око 4000 године, под дејством космичког зрачења и бомбардовања протона, десиће се чудо. Пошто отпаци нигде не пропадају они ће остати дуж целог пута којим иду свемирски бродови и почеће да преживљавају неку врсту мутације — да дају плодове.

Можете ли замислити време када васионски бродови чим им затреба хране, застану уз неко од успутних поља са чудним биљкама и узму оно што им треба? Гурмани, шта мислите каква ће та нова јела бити? И колико нових начина за њихово припремање у свемиру?

У даљу будућност, извините, не може да вас поведе ни пишчева машта.

АНЕГДОТЕ

ТРИСТАН БЕРНАР НА ПРЕМИЈЕРИ

У Паризу се одржавала премијера неке драме за коју је била преко штампе направљена велика реклама. На премијеру је дошао и Тристан Бернар.

Међутим, драма је била толико лоша да је Бернар већ после првог чина напустио позоришну дворану и отишао у фоаје где је застао пред крупним словима исписаном опоменом:

„Забрањено је доводити псе".

Испод тога Бернар је додао:

„Друштво за заштиту животиња".

ПЕСНИК И ХИГИЈЕНА

Италијански писац Ромео Каругати истицао се, између осталог, и приличном аљкавошћу.

— Окупај се најзад једном, — наговарао га је један колега.

— Никад у животу! Бојим се да ћу се онда навићи на то па ћу се купати сваког месеца.

ШКРТАЦ

Половином осамнаестог века скупљан је у француској Академији наука некакав прилог. Секретар је и по други пут подносио послужавник неким академицима чија је шкртост била добро позната.

— Ја сам већ приложио! — обрецну се један од њих.

— Верујем, — одговори секретар, — извините, нисам видео.

— Ја сам видео, — рече секретару на уво духовити Фонтенел — али још ни сада не могу да верујем.

НИЈЕ САМО ЗА ГЛУПЕ

Херцог од Дираа волео је да задиркује Декарта због његове слабости према „добром залогају".

Филозоф, коме су племићеве неукусне шале дозлогрдиле, рече му једном:

— Зар ви мислите да је природа све добре ствари створила само за глупе и необразоване?

БАРОМЕТАР И РЕУМАТИЗАМ

Француски песник и носилац Нобелове награде Арман Сили-Придом имао је веома шкрту жену.

Једног дана вративши се кући из града он јој рече:

— Погледај, најзад сам купио барометар.

На то ће она бесно:

— Тако нешто можеш само ти да учиниш. Чему ти онда служи твој реуматизам?

ТЕХНИКА БАЛАНСА

У свим врстама спорта поред кондиције и еластичности неопходна је и техника баланса. То је уствари интуитивно реаговање тела сваког добро истренираног спортисте у критичним моментима.

На овим сликама су приказани ставови тела тројице спортиста: мотоциклисте, једриличара и скијаша на води.

ЈЕДНО ЊЕГОШЕВО ПУТОВАЊЕ У БЕЧ

Септембра 1846 Његош је пошао у Беч. О том његовом путовању В. Медаковић, који га је пратио као „ађутант“, записао је неколико занимљивих података у својој књизи о песнику „Горског вијенца“ — објављеној тридесетак година после Његошеве смрти.

„Владика носаше црногорско одјело“, пише Медаковић, „а на глави велики фес. Ноћио је код которског властелина Србина Нетовића, који владику примаше са рашићеним рукама. Сјутрадан навезе се владика на пароброд. Владика носаше са собом и свој штуц, са којим он радо гађаше биљегу и имаше тако добро око, ће нанесе тамо и погоди. Мало се налазаше Црногораца који боље гађаше од њега. Вјештину стријељања показиваше он и на паробroду: баци се наранча колико се може у висину, а он опали из штуца и зрном погоди наранчу. Сви путници, радо гледаху владику, господара црногорског, и сваки жељаше да што проговори са владиком. Он опет не одбијаше никог већ се са свакијем радо разговараше, али му је најмилије било разговарати са људима од знања и науке. На паробroду бијеше међу осталијема и свештеника и богослова латинске вјере, који приступаху њему и разговараху с њиме о свему; а кад му ови примијетише да су и они Славени и да дишу за славенство иако су латинске вјере владика хитро на то одговори: „Сви смо ми браћа а брат је мио ма он које вјере био“.

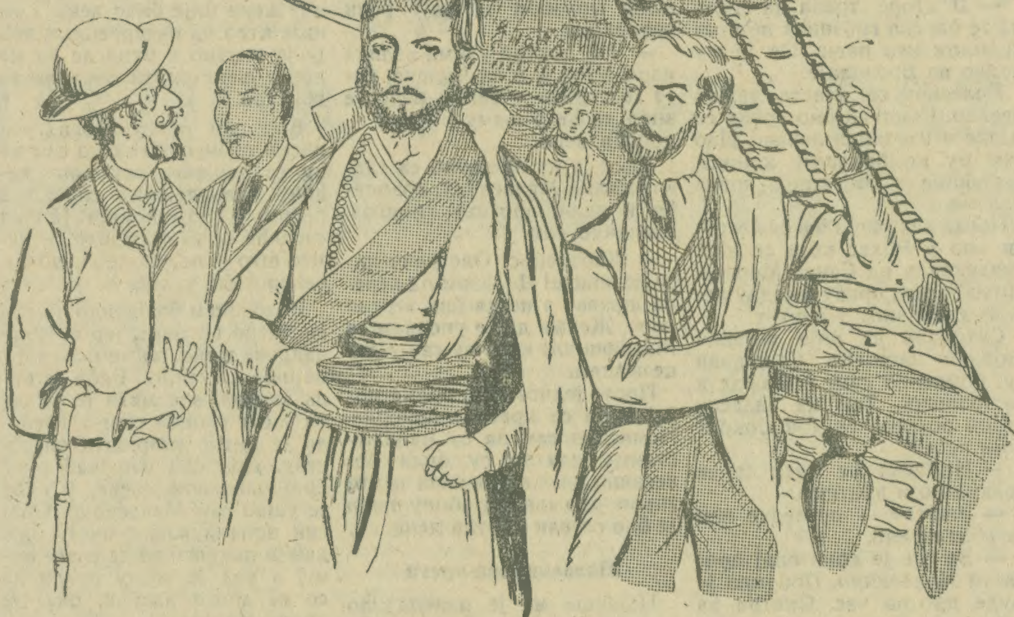

У Трсту Његош продаје брилијантски крст да би купио жито за Црногорце

„У Спљету устављаше се пароброд до 18 сати, и док (чим) стигне овај пароброд, дођу на исти двојица странијe људи да посјете владику. Један се каже да је А. А. Пајтен Скоцез (Шкотлањанин), археолог из Инглешке, а други талијански списатељ Карара. Владика док чу име Пајтена, погледа га и рече: „Ви сте били у Црној Гори! Молим Вас, кажите ми шта сте тамо знаменитог виђјели?“ Кад је Пајтен изговорио, онда ће рећи владика: „Ништа нијесте виђјели, кад нијесте нашли и виђјели владику, будући да је владика у Црној Гори све“. Пајтен настави говорити достојно о великом владичином духу. Владика се држаше скромно држећи руку на колану; али одједном сине, па ће рећи: „Ви господине Пајтене, принадлежите најслободнијој нацији у Европи; а знате ли ће је права слобода? У Црној Гори, а ја јој држим кључеве“...

Медаковић даље описује Његошево путовање:

„У свијема пристаништима радо гледаху на владику, а кад стигне у Трст ту остане неколико дана... Ту владика прода тад напрсни брилијантни крст којег му бејаше даровао ћесар бечки у знак спомена за омеђашење границе 1846 г., изговарајући се да му треба новаца за куповање жита, јер је била глад у Црној Гори. Владика куповаше жита за Црногорце и даде наредбу при свом поласку Перу (брату своме) да га раздаје сиротињи. Њему је одиста тешко било гледати како се сиротиња пати“.

„Тада бијаше у Трсту губернатором граф Штадион, који вољаше владику и бијеше му умногоме услужан, а граф бројаше се да је Славен, а то је за владику доста било, па је отуд и потекла она владичина пјесма Три дана у Тријесту, а намијењена графу Штадиону. Онда не бијеше још жељезнице него само од Цеља и тако путоваше владика кроз сву Крањску на засебном делижансу. Словенци, док би дочули на станици да је дошао владика црногорски, сви људи од науке и отмјени људи трчаху да га виде. Сваки бијаше срећан који могаше виђјети владику, а још срећнији онај који могаше с њиме говорити. Они високо уважаваху владику, господара горских јунака који су од славенске крви; у владици гледаху они нешто више и нешто милије — да је то независни владалац који је и с њима сродан... Они су тако занешени за владику да би се за њега сви заложили. Из Цеља одвезе се владика на жељезници до Мирцушлага, а оданде опет на колима преко Семеринга до Малог Беча (Wiener Neustadt) па одавђен опет железницом у Беч и настани се најпре код „Црног орла“, па онда пређе у град код „Царице аустриске“...

КОЈЕ ЈЕ БОЈЕ МУЊА

Муње нису увек само блесак светлости — и оне имају разне нијансе боја. Уобичајена бела боја долази од кисеоника и азота, али када у ваздуху има и водене паре са водоником она је светлоружичаста. Ако је атмосфера пуна прашине нијанса је жућкаста са црвенкастим блеском. Ретко су примећене зелене и љубичасте муње.

ГУШТЕР КОЈИ СЕ ХРАНИ САМО ПУЖЕВИМА

Обично мислимо да се гуштерови хране инсектима и малим животињама. Веће врсте, наравно, уловиће и већи плен: пацове и птице, а „комодо драгон“, највећи од свих, у стању је да ухвати свињу или јелена.

Међутим, у североисточном делу Јужне Америке живи кајман (Dracaena guianensis) велики гуштер с просечном дужином од једног метра коме су пужеви у љуштурама најомиљенија храна.

Када је један кајман-гуштер допремљен пре извесног времена у филаделфиски зоолошки врт, чувару је наређено да на италијанској пијаци купи извесну количину пужева с љуштурама (helix lactea). Ова врста пужева, чији је пречник мањи од три сантиметра, увози се из западног Средоземља, а у Сједињеним Америчким Државама га има током целе године.

Своје име је добио по кајманима, америчким крокодилима, којима је веома сличан: реп му је дугачак и пљоснат као у кајмана, крљушт велика, а глава је слична сваком другом гуштеру. Једина разлика је у облику очију које су код гуштера округле док их кајман има елиптичне. Мрке је боје, са наранџастобраон нијансом око уста и доњих делова тела. У вилицама има по четири симетрична велика и веома јака пљосната зуба са заобљеним круницама помоћу којих крца љуштуре пужа.

ЗАИСТА НЕОБИЧНО

У Јапану, између места Атали и Ишихоме, на прузи нормалног колосека саобраћа једна, за наше време, необична железница. Вагоне не покреће никаква локомотива него људска снага. Веома снажни људи вуку воз у равници и узбрдо, а на низбрдици се и они сами попну у вагоне да би предахнули од напора. Растојање од једанаест километара воз са „људским погоном“ пређе за два сата. Ако помислите да је ово остатак прошлости, преварићете се — железница је уведена у новије време.

ДОМАЋИЦЕ НОСЕ РЕКОРД

Према прорачуну који се односи на француске прилике, писац који пише једну књигу годишње пређе руком пут од око 40 километара, виолиниста око 3 км дневно, писмоноша пропешачи 20 км на дан, келнер исто толико, али рекорд носе домаћице са 25 км!

ЗДРАВЉЕ

Пет дана без хране и воде провела је једна 91-годишња старица која је била залутала у густим шумама Љусдала у Северној Шведској. Група људи која је трагала за њом нашла ју је како седи на пању обореног дрвета. На изненађење лекара здравље јој није било попустило. Једино јој је температура била спала испод нормале. После масаже и неколико шољица црне кафе старица се потпуно окрепила.

ДВОБОЈ СА АНАКОНДОМ ЗБОГ ВЕЧЕРЕ

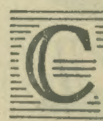

С шуми у околини Квангоа, у Холандској Гијани, француски природњак Тијери био је сведок необичног двобоја.

— Знам да је овај доживљај готово невероватан — каже он — али чињенице су потпуно истините и ја ћу вам испричати оно што сам својим очима видео.

Логоровао сам на обали реке Сарамоке у друштву мог пријатеља Дика Милтона, једног симпатичног Велшанина који ми је у мом истраживачком раду природњака служио истовремено као водич и као помагач јер је одлично познавао џунглу.

Тог дана заузели смо бусију крај реке у намери да уловимо какву водену птицу и допунимо наш иначе веома скроман јеловник. Било је време сеобе дивљих пловки и ми смо се надали да ћемо лако уловити бар две-три. Удаљени један од другог дванаестак метара очекивали смо да наиђу.

Пуцањ који је убрзо одјекнуо јасно је говорио да се моме другу срећа осмехнула пре него мени. Ускоро ми је он сам довикнуо да је оборио једног плована. Тренутак касније чуо сам како је нешто тешко пљеснуло у воду, а затим шум узбуркане реке.

Насмејао сам се гласно при помисли да је мој доброћудни пријатељ приморан да свој плен по други пут лови. Наиме, веровао сам да је погођена пловка пала у воду и да је Дик загазио у реку да је отме од матице.

Међутим, вода је све јаче кључала: догађало се нешто неприродно. Позвао сам Дика, али нисам добио одговор. Потрчао сам према месту где се налазио. Оно што сам угледао било је толико ужасно да сам — то могу данас да признам — за један тренутак потпуно изгубио главу: нисам знао шта да учиним нити сам схватио шта се то догађа с несрећним Диком.

У води која се клобучала и пенила видео сам некакву живу масу, неку живу лопту мрку и жуту која се ваљала и копрцала, ишчезавала у реци и појављивала се поново на површини као у каквој очајничкој борби. Шта је? И с ким се бори? Ништа нисам могао да разазнам.

Најпре сам помислио да је кајман неког напао. Али, одмах сам видео да то не може бити он.

Приближио сам се ивици обале оклевајући, не схватајући још ништа. Наједном, све ми је постало јасно.

Схватио сам не само оно што се догађало у води, већ и оно што је томе претходило. Док је Дик нишанио птицу неко невидљив, одмах уз њега, пратио је његове покрете. Дик је опалио, јато дивљих пловки одлетело је даље сем једне која је, рањена, пала у реку и стала да удара крилима. Он је загазио у воду да је извади. У истом тренетку то је учинио и онај „други“.

А тај други била је једна анаконда, огромна змија из групе боа. По правилу, ове змије не нападају људе. Али, овде се радило, да се тако изразим, о некој врсти ловачког супарништва. Сигурна да ће лако доћи до пловке, анаконда се раздражила кад се показало да неко покушава да је у томе претекне. Остало је учинио инстинкт. Кад жели да убије, анаконда прво уједе своју жртву, а онда се одмах обмота око ње. Ујед није смртоносан јер није отрован. Али, њен загрљај јесте: снага којом она стеже своју жртву ужасна је. Анаконда је била дугачка добрих шест или седам метара. Била се обавила Дику око врата и груди и гушила га.

За тих неколико секунди док сам се ја прибирао, ствари су се брзо одвијале. Дик, потпуно заробљених руку, није могао да се брани. Уосталом, за то више није имао ни снаге.

Покоравајући се чистом нагону скочио сам у воду и прикључио се трагичној групи. Шта да радим? Не постоји таква људска снага која би била у стању да одмота анаконду кад се она око нечега обавије. Усто, у води сам имао мање снаге него на сувом. Хватао сам час змију, час човека. Уз само моје лице налазило се Диково, разрогачених очију које су преклињале.

Изненада, у тим мојим бескорисним и слепим покушајима осетио сам како ме је нешто болно ожегло по руци. Погледао сам руку, била је крвава. Ранио ме је Диков

нож који је он увек носио заденут за појас. Не знам ни како сам га извукао, ни како сам нашао анакондину главу, ни кад сам почео да је у бесу „тестерим“... Не, заиста, не сећам се више ниједне појединости. Кад сам дошао себи — после колико времена? — видео сам мог храброг Дика испруженог на обали како кратким удисајима покушава да поврати дах, док сам ја, с руком на његовим грудима, са узнемиреношћу бројао једва чујне откуцаје његовог срца.

Оно чега се добро сећам то је да смо вечерали печење од анаконде и да је оно било одлично, уверавам вас.

Али, на велико Диково разочарање пачјег печења те вечери нисмо имали. Док смо се борили са анакондом вода је однела уловљену патку далеко, далеко.

НАЈБРЖИ ХИДРОБУС

Између Штокхолма и Аландских Острва саобраћај ће се одржавати модерним хидробусима који ће развијати брзину од 70 километара на сат. Хидробуси су дуги 28 метара, широки 6 метара, а могу да приме 95 путника. Растојање између Штокхолма и Аландских Острва превалиће за 2,5 часа, док је обичним бродовима потребно пуних шест часова.

БИО САМ ЛЕКАР у џунгли Боливије

Доносимо сасвим кратак извод из књиге аустриског лекара Мартина Фишера, који је пред нацистичком најездом напустио Европу и настанио се у Боливији. У књизи се говори о томе како је отишао у боливиску прашуму да лечи урођенике.

Када су познаници чули да напуштам Ла Паз ради одласка у прашуму, говорили су ми:

— Ви сте полудели! Одлазите међу примитивце пуне предрасуда! И то у праву долину смрти где вас вребају дивље животиње и заостали људи!

Решио сам да не останем у престоници и нисам хтео да мењам одлуку. Ла Паз је цивилизован град, потсећао ме је на Европу а ја сам желео да заборавим и њу и нацистичке злочине.

— Треба ли да се зато закопаш у прашуму? — чудили су се моји пријатељи.

Нисам сматрао да ћу се тамо закопати. Хтео сам да нађем самог себе, да себи дам нов смисао живота.

Авион је напустио писту и пред нама се указао зид Кордиљера који се не савлађује ни пешке ни на магарцу. Летели смо за Санта Морену, један провинциски „град“ са аеродромом, који за време шестомесечних киша остаје отсечен од читавог света.

Када су у кабину почели да надиру млазеви врелог ваздуха, било ми је јасно да се спуштамо. У даљини, усред непрегледне зелене шуме, видела се жућкаста тачка на коју је пилотов кажипрст био уперен.

— Санта Морена! Санта Морена! — викао је он кроз хуку мотора.

Кад сам прекорачио праг на вратима авиона имао сам утисак да улазим у ужарену пећ. Преда мном је лежало заостало боливиско село а на писти се налазила група мештана у изношеним оделима и сомбреросима.

Пришао ми је један висок човек који је у знак добродошлице дотакао обод шешира.

— Ја сам доктор Мартин Фишер, — рекох.

На те речи он ми показа групу људи у сенци, пред чијим је ногама, у трави, лежао склупчан један човек. Било ми је јасно: болесник. Мој први пацијент!

Човек је дисао кратким дахом, горео је у ватри и био је у несвестици. Већ на први поглед било ми је јасно:

— Запаљење плућа са обе стране.

— То смо и мислили, — одговори један од родбине. Зато га и носимо у Ла Паз.

— Да ли сте при себи? — рекох. — Хоћете ли да га убијете?

— Зар мислите да бисте га ви излечили?

— Покушаћу! — одговорих нервозно.

— Колико тражите за то?

Био сам као ошамарен.

— Ја не тргујем! Ја сам лекар!

Родбина је почела да се дошаптава а човек који ме је дочекао рече:

— За вас је боље да болесник отпутује. Ако умре у авиону, народ ће мислити да сте добар лекар. Ако вам овде умре, прогласиће вас варалицом. Овде су такви људи.

После тих речи било ми је јасно где сам дошао.

Високи човек проседе косе и црних бркова, који ме је дочекао у име власти, звао се Сократ.

— Докторе, — рече ми он касније — за нас је веома важно да имамо правог лекара. Досад су нас лечили видари, курандероси, који немају никакве везе с медицином. Урођеници баш њих траже и не желе да им се гринћоси, странци, мешају у здравље.

Сутрадан ме је пробудио дон Сократ и одвео једном тешко оболелом детету. Малишан је био јако малокрван а родитељи претерано сиромашни. Пошто сам посаветовао родитеље, пошао сам кући да из бале извадим лекове. Пред мојим вратима угледах поворку људи који су ме чекали. Као да је цела Санта Морена решила да тражи лекара.

Један је боловао од маларије, други на плућима, трећи је био малокрван и преклињао да му вратим снагу. Многи су чекали да их ослободим болова од зуба. Срећом, знао сам да вадим зубе. Преписивао сам и одмах и давао рицинусово уље, кинин и вакцине за коње и мазге. Тако сам истовремено био лекар, апотекар и ветеринар.

У Рохасу

Заузет од јутра до мрака нисам осећао како недеље брзо пролазе. Једног дана је дон Сократ оседлао мазге уз помоћ своја два сина и сва четворица напустисмо Санта Морену идући за Рохас. Четвртог дана путовања стигосмо до једне колибе на пропланку испред које је протицао поточић. Урођеник нас уведе унутра, до лежаја где се налазио болесник.

— Маларија, — рекох после прегледа.

— И то она тромоторна! — добаци Сократов син, док се отац окрете мени:

— Докторе, треба да знате да се барска грозница не лечи кинином као наша. Он је њу донео из Бразилије.

Болесник се заиста тешко осећао. Скинули смо врећу са мазге и извадили лекове. Дао сам му комбинацију кинина, атрофина и инјекцију крвне плазме.

После неколико часова стигли смо у Рохас који се није разликовао од Санта Морене. Имао је трг, цркву и једну велику грађевину у центру.

Сутрадан се није појавио ниједан пацијент. Стидљиви су, помислио сам. А можда и застрашени. Тек на заласку сунца појавио се дон Сократ који рече:

— Најбоље ће бити да се спакујемо и вратимо.

— Зашто? — погледао сам га изненађено.

— За све је крив онај проклети Малвенидо. Побунио је људе против вас. Сматра да сте му конкурент па је заказао протестни збор.

Ове речи су ме разбесниле:

— Да бежим одавде, нећу! Где се налази тај Малвенидо.

— Две миље од Рохаса, на својој фарми. А збор је заказан овде, у једној кући.

— Онда, хајдемо тамо!

Кад смо ушли, видео сам тридесетак људи како испуњени мржњом слушају речи говорника.

— Тај доктор узима велике паре. Узео је и од Чилена, кога је стрпао у авион иако је знао да ће у њему умрети — добаци неко.

Како је он наставио са славопојкама Малвениду, говорећи и даље противу грингоа, узвикнуо сам:

— Кабалерос! Ове речи нису истините! Долазим од стране државе а не да бих згртао паре. Желим да се упознам са Малвенидом и да му све у лице кажем.

После једног сата према мојој кући се кретала поворка. Помислио сам да су манифестанти, али то су били болесници који су сазнали за мој говор одржан на збору иако је био сазван против мене.

Малвенидови прсти

Највише ме је изненадило то што је већина белих људи прво отишла да пита видара Малвенида шта им је, па тек онда дошла к мени. Они су били заосталији од Индијанаца и више су патили од предрасуда.

Сутрадан је стигла и доња Хектора, коју ми је послао сам Малвенидо. Лукави врач је то учинио зато што млaдој жени није било лека. Сам није хтео да интервенише већ ју је упутио к мени да би ме после њене смрти окривио за убиство.

Био сам обесхрабрен, али нисам клонуо. Схватио сам да ћу се одржати само ако већину безнадежних случајева решим у своју корист. И баш следеће ноћи догодило се нешто што је непоколебљиво повећало мој углед.

Рудолфо и Фернандо дошли су хитно по мене, јер се Фернандова жена, после порођаја, борила са смрћу. Беба је била здрава, али мати је из сата у сат губила снагу. Требало је хитно извршити операцију. Док сам сапуњао руке крај запаљене свеће, у собу је ушао сам Малвенидо. Опасни врач лукавих очију, цео дан је покушавао да спасе жену, а кад је мужу рекао да се не може извући, овај је дошао по мене.

— Ако гринго додирне твоју жену, она ће умрети! — викнуо је с врата чим је ушао.

— Иди столару и наручи ковчег! — обратио се нељудским гласом мужу.

— Зашто ковчег? — запитао сам Фернанда.

— Да се смрт уплаши, кад види ковчег.

Са уздигнутим, насапуњеним рукама стајао сам занемео, а Малвенидо је викао Фернанду:

— Реци му нека иде! Реци! Нареди му!

Тада сам ја урликнуо на њега:

— Напоље! Сместа да се торњаш одавде!

— Ако је гринго додирне, умреће!

— Напоље! Напоље!

Време није било за свађу. Малвенидо је остао у помрчини а ја сам приступио болесници. Чим сам почео да је оперишем, обузела ме је неочекивана хладнокрвност. Врач је стално мумлао, али нисам разабирао његове речи. Моја наређења била су кратка: вату! нож! маказе! штипаљке!

Под слабом светлошћу свеће, видео сам да се болесници враћа крв у лице. Битка за живот је добијена! Брзо смо завршили операцију и смирено констатовали да болесница пада у окрепљујући сан. Кад сам погледао по соби Малвенида нигде није било. У голој води изашао сам пред колибу на јутарњи ветрић који је освежавао чело.

Дан је био на помолу.

МИНИСТАР И БИБЛИОТЕКАР

За време аустриског цара Фрање Јосифа II, један његов министар уђе у дворску библиотеку у Бечу и затражи од главног библиотекара једно обавештење. Пошто овај није могао да му одговори на питање, министар му љутито рече:

— То је нечувено! А цар вас плаћа зато да бисте знали!

— Извините, — одговори главни библиотекар. — Цар ме плаћа само за оно што знам. Кад би ме плаћао и за оно што не знам, државна благајна била би сувише мала!

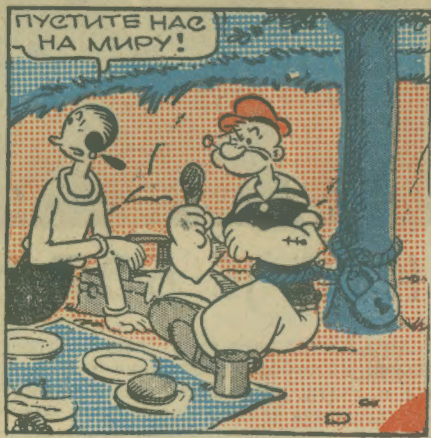

ПТИЦА У ТОКУ РАЗВИТКА

Овај чланак написао је познати енглески биолог и научник светског гласа Џулијан Хаксли.

Посматрање птица је, само по себи, дивно занимање и већина људи радо на тај начин проширује основна знања о њима.

Какву улогу игра у природи овај пернати род? Какве су му одлике кад се упореди са осталим врстама живих бића? Зар не постоји ниједна друга животиња чији би састав био сличан птицама? Којим су путем стигле до свог данашњег облика?

Птице са зубима

Прво чему нас учи проучавање њиховог развитка то је да се птице нису увек толико разликовале од осталих животиња као данас. Неколико познатих фосилних примерака птица живело је у раној креди. У то доба, пре 70 до 80 милиона година, птице су, као и гуштери, имале зубе. Што се тиче две једине врсте из доба јуре, које су досад нађене и које су од претходних двапут старије, њихова је грађа толико различита од ове нама познате да бисмо се с правом могли запитати је ли ту уопште реч о птицама. Али, захваљујући срећном случају што су „сахрањене" у тако фином блату, сачували су се отисци њиховог перја све до наших дана. Могло би се помислити да су то некакви окретни гмизавци, јер су имале зубе, дугачке и срасле репне пршљенове и велике канџе на предњим удовима.

Птице су се, уствари, развиле из једне врсте веома живих гмизаваца који су вероватно били у сродству са некима од најмањих диносауруса. Прво чиме су почели да се разликују био је преображај крљушти у перје, а оно је, пре свега делујући као покривач који задржава топлоту, омогућило да телесна температура остане на великој висини а потом је омогућило и лет.

И три друге групе животиња успеле су да лете. Прва од њих, летећи инсекти, произашла је из сасвим различите групе. Друга, из групе којој припадају птице, обухвата летеће сисаре односно, слепе мишеве. У трећој су летећи гмизавци или птеродактили који су одавно изумрли.

Закони аеродинамике

Велико преимућство птица над њиховим такмацима са кичмом јесте у томе што располажу перјем. Тако су створена и крила. Кожица између предњих и задњих удова слепих мишева и птеродактила морала је да се разапне и што је могућно више затегне. Слепи мишеви не могу ни да скачу ни да трче, као што нису могли ни птеродактили; опна која им служи као крило причвршћена је за њихове шапе. Птице су биле поштеђене „букагија".

На тај начин птице су добиле један пар удова за кретање по ваздуху и други за кретање по земљи. У том погледу инсекти су слични птицама, само они не могу да буду већи но што јесу. Требало би нам много простора да бисмо за ово дали разлоге, али то је чињеница. У сваком случају, ми нисмо у стању да замислимо неког инсекта великог као лабуд па чак ни као дрозд. Мали раст, сам по себи, претставља отежавајућу околност, а сем тога, због њега постоји и други недостатак који онемогућује сталну температуру, већу од средине у којој се налази, јер је маса његовог тела тако малена у односу на површину да би се топлота обра-

зована хемиским сагоревањем у мишићима расула у простору за трен ока.

Дакле, не само да су инсекти мали, већ и њихов животни ритам постаје бржи или спорији у зависности од температуре спољног света. Они не могу да постигну животну уравнотеженост која је могућна код птица или сисара и зими је њихов живот веома отежан услед хладноће која их више или мање паралише.

Ако птице могу растом јако да премаше инсекте оне су ниже од других кичмењака. То је зато што лете. Закони аеродинамике су такви

килограма тежине. Само оне које су се одрекле летења, као ној или казоар, наставиле су развитак сличан сисарима. Уствари, средња тежина птица је отприлике између 30 грама и 5 до 7 килограма.

Преимућство

Птице и сисари произишли су из две савим различите гране гмизаваца. Налик на њих, птице су сачувале крљушти које им покривају писак и прсте, а, сем тога, сачувале су и начин размножавања сли

да птица ретко премаши 25
чан гмизавцима: помоћу јаја која садрже најважније хранљиве материје. Међутим, птице су у једном погледу премашиле сисаре: оне имају највишу температуру и, према томе, најбржу измену материја међу свим животињама. Оне имају највећу активност, највећу способност да осете безброј утисака; постижу највећу лепоту, њихове игре највише падају у очи и најсложеније су у целом животињском свету, а њихова песма је најлепша и најживотнија музика пре доласка човека. Најпокретљивије су међу животињама и услед

у току лета могу се размножавати у близини географских полова, користе се богатством арктичке земље и мора, а зими се селе у топлије крајеве.

Али постоје две ствари у којима сисари имају преимућство: развитак мозга и начин продужења врсте. Изгледа сасвим јасно да је летење спречило птице да као сисари одгајају заметак. Већа тежина претставља за птицу озбиљну сметњу — неколико будућих младунаца оптерећује њен организам. Зато она

тога извлаче велику корист: снесе једно по једно јаје, а затим леже сва одједном. Можда напредак, који су птице постигле у области летења и повећања унутарње температуре, објашњава зашто нису више напредовале у интелигенцији: услед њихове покретљивости и активности били су им отворени толики путеви да их ништа није постицало да се служе интелигенцијом и својим лукавством надмудрују своју средину.

Какву улогу играју птице у систему размена који сачињава равнотежу у природи? Велика већина храни се другим животињама, што значи да су остале верне великој љубави својих предака кичмењака, који су, на почетку, сви били месождери.

Улога у природи

Углавном, оне се држе меснате хране и према њиховој просечној величини одређује се и величина њихове жртве. Већина их је толико мала да могу да узимају само најмање животињице: црве и паукове, али углавном инсекте. Неке од већих птица хране се већим животињама, например жабама и мишевима, месом лешина, па чак мањим птицама и рибама. Али статистички подаци о исхрани птица уопште, кажу да се оне највише хране инсектима.

Но, инсекти су, у великој већини, вегетаријанци. Тако, у погледу оног што се зове биолошка размена — сложено кружење материје кроз неживе облике који се налазе у земљи, води и ваздуху, затим кроз биљке, животиње и сићушне „разараче", као што су буђи и бактерије, које завршавају рад на враћању на неживе облике, — птице, нападајући инсекте, коче потрошњу зелених биљака и њихових производа. У томе су оне савезници људи.

Да ли птице играју некакву улогу у нашој цивилизацији? Усред овог живота који ми све више механизујемо, за њих је сачувано једно место на велику радост нашу и нашег потомства.

РИБАР И ЏИН

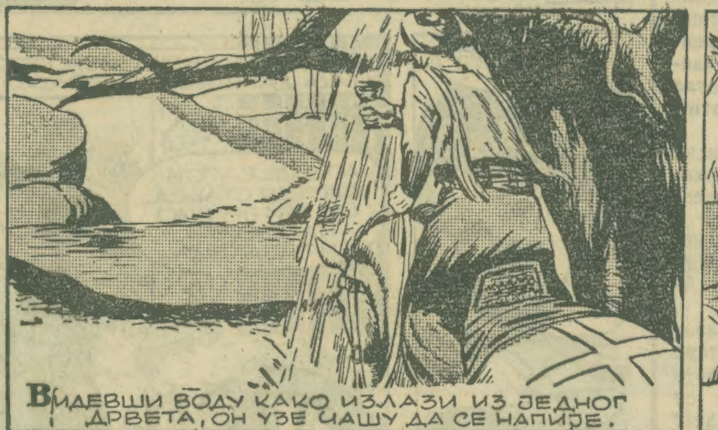

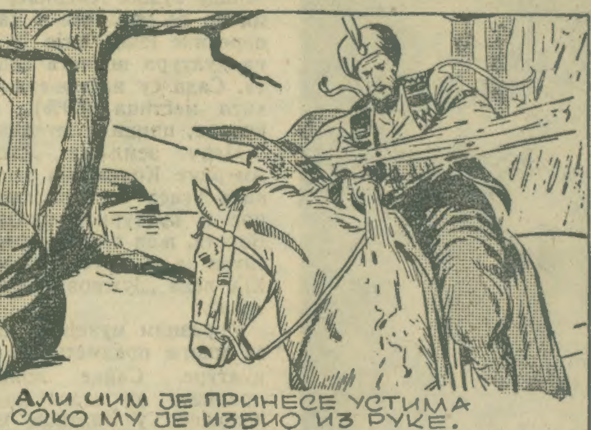

»СТРАШНА«

„Страшна" њушка и необично велике очи не припадају некој крволочној животињи. Ово је tarius spectrum — мали маки који живи у шумама источне Индије и на Филипинима. Тежак је око 120 грама, висок 20 сантиметара. Маки скаче као побеснела жаба а у свему је сличан мајмуну. Ретко се може видети по зоолошким вртовима.

КО СУ АМБАСАДОРИ добре воље?

Свако је чуо о радиоаматерима. Но ипак, да их упознамо ближе. То су људи који у слободном времену проучавају, упознају радиотехнику и законе простирања радиоталаса. Они то чине из личних побуда и љубави према тој грани технике, граде разне уређаје или исправљају радиостаницу коју су сами направили и одржавају радиотелефонске и радиотелеграфске везе са аматерима у целом свету.

Радиоаматерство има дугу и богату прошлост. Први његови љубитељи појавили су се још 1901 године, а отада их има све више. Стварају друштва, клубове и савезе у појединим државама, а повезују се и преко међународних организација.

После успелог експеримента са радиовезом преко Атлантског Океана, интересовање за радио постаје све веће. Радиоуређаји се уводе прво у морнарици, а касније и на копну. То је сасвим разумљиво јер је радио стварао идеалну везу бродова са обалом и бродова међу собом, па није ни чудо што су се капетани борили да добију радиостаницу. Једрењаци и пароброди били су у то време без икакве везе са обалом и у случају невоље, посада је морала да се ослони само на себе и несигурну помоћ бродова који би случајно пролазили у њиховој близини. Открићем и присвајањем радија живот човека на мору није више био у тако великој опасности. У случају несреће, на позив бродоломника преко радија, помоћ је често могла да стигне на време. Зато су сви поморци радосно поздравили појаву радија на бродовима.

Радиотелеграфисти су постали привилеговани — ништа друго нису морали да раде на броду. Све слободно време, а било га је на претек, они су користили да успоставе везе са радиотелеграфистима на другим бродовима. Занимљиви су сусрети људи у етеру. Радиотелеграфисти нису тада називани радиоаматерима али почетак радиоаматерства свакако потиче од њих.

Са проналаском прве електронске цеви и успелим преносом саопштења преко радија, појавили су се и први радиоаматери. У почетку — било их је педесетак — они су несметано код својих кућа са пријемника који су сами направили слушали музику и глас певача. То је било рађање радиоаматерства.

Прво постају популарни у Америци и Европи, а касније и на другим континентима. Но, нажалост, радиоаматери су радили врло неорганизовано све до оног дана када је, баш захваљујући њима, дошло до значајног открића. Потиснути од комерцијалних станица са средњих на кратке таласе испод двеста метара дужине, које су инжењери и стручњаци сматрали непогодним за одржавање веза на удаљености већој од сто километара, аматери су успели да помоћу уређаја мале снаге постигну велике домете. Кратки таласи, супротно свим предвиђањима, простирали су се на хиљаде километара далеко, у све стране света.

Већ тада, 1923 године, француски радиоаматер Леон Делуа, са позивним знаком Ф 8 А Б, успео је да успостави радиовезу са својим америчким колегама Рејнарцем и Шнелом. То је био тријумф радиоаматерства јер је ово откриће имало велику научну и економску вредност.

Овај успех охрабрио је многе аматере и привукао велики број нових љубитеља. Права грозница је захватила не само Европу и Америку, него и друге делове света. А свакако најважнија ствар је званично признање радиоаматерима за њихов пионирски рад у области радиотехнике. Аматери су освојили краткоталасно подручје и доказали да је могуће успоставити и одржавати радиовезу на великим растојањима.

Све је то допринело да се радиоаматери организују у почетку на националној, а доцније и на међународној основи. Тако је те, 1925 године, основана Међународна радиоаматерска унија у коју су се учланиле многе земље.

Овако организовани радиоаматери су постали врло корисни за научна истраживања па су допринели и многим новим открићима из области радиотехнике. Тако је захваљујући америчком радиоаматеру створена нова грана науке — радиоастрономија. Гроте Ребар из Хвитона у Илиноису, у САД, успео је 1936 године уз помоћ прецизних апарата и антена, које је сам конструисао и израдио, да открије радиосигнале из свемира а нарочито оне из Сазвежђа Лабуда и Касиопеје.

У протеклој деценији када се испитивала могућност шире примене телевизије, радиоаматери су били опет у првим редовима борбе проналажења њене нове могућности. Многе земље, па и наша, примиле су помоћ радиоаматера приликом увођења телевизије, нарочито при испитивању могућности и квалитета пријема емисија у разним местима.

Данас у свету има око 300.000 радиоаматера-оператера са својим личним станицама. Нема ни једног већег острвцета у Тихом Океану или предела у Азији и Африци, ни експедиција по џунглама Африке и Америке или на врховима Анда и Кордиљера, па и на самом Арктику и Антарктику, где не раде аматери са својим станицама.

Међусобно се они веома поштују и воле. Зато је разумљиво што се радиоаматерска организација често назива великом породицом у којој је изнад свега другарство и одано пријатељство, а радиоаматери - оператери — „амбасадори добре воље". Ако сте имали прилике да слушате разговоре аматера преко неке станице, приметили сте сигурно да су они изванредно присни и срдачни.

Ситно али ЗАНИМЉИВО

НОВА ИМЕНА ЗА СУНЦЕ И МЕСЕЦ

У свемиру светле милијарде сунаца а безбројни месеци круже око разних планета. Готово сви они имају своја астрономска имена — само наше Сунце и наш Месец их немају. Амерички клуб научника сматра да је овакво стање у време кад се налазимо пред првим свемирским летовима неодрживо. Због тога је донет предлог да се Сунце и Месец накнадно „крсте" и да им се даду међународни називи који ће важити за све земље и језике. Према том предлогу Сунце би се звало Сол, а Месец — Луна.

ПРАЊЕ ЋИЛИМА

Ремекдела персиских ћилимара морају, пре свог поласка у далеки свет, да буду опрана. Ово чишћење обавља се и данас по старој традицији као и пре много столећа — без хемиских и техничких средстава. Ћилими се „купају" један сат у плићацима језера, река или потока, а после тога се разастиру преко камених плоча или на шљунку да се суше на сунцу.

»ЗЛАТНИ МУЗЕЈ«

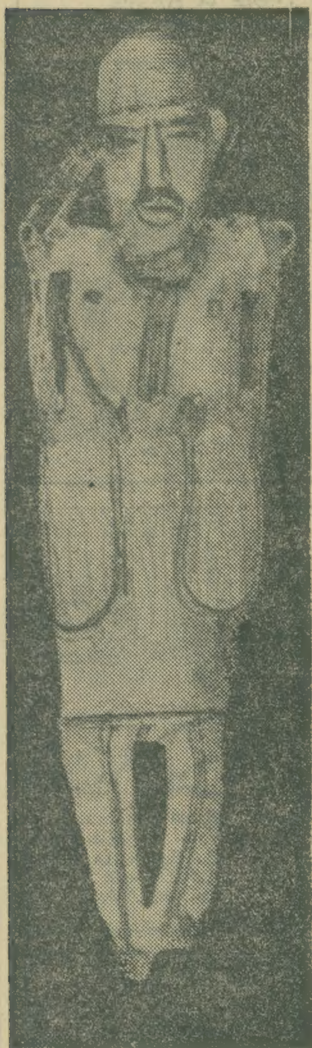

Пре доласка Шпанаца, Колумбија, држава на северозападу Јужне Америке, делимично се налазила у саставу царевине Инка чија је древна култура позната већ свету. Сада су настањени поглавито местици (50%), затим креоли, црнци и мулати.

Међу земљама Латинске Америке Колумбија је уживала углед богатог књижевног и културног центра, а Богота, њен главни град, називан је у другој половини XIX века „Јужноамеричка Атина".

У разним музејима налазе се многи предмети те старе културе. Слике приказују предмете од злата који су изложени у Златном музеју колумбиске Народне банке у Боготи, познатом као „Museo del oro". У њему се налази изванредна колекција од неких 7.000 златних предмета још из доба пре Колумба, пронађених у гробницама раних становника земље.

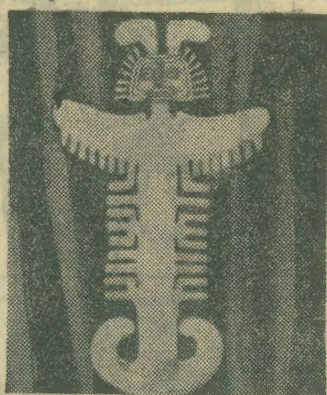

Од идућег броја читајте нов стрип „СИЛОМ ОДВЕДЕН" по роману Р. Л. Стивенсона

WALT DISNEY'S ТОБИ ТАЈЛЕР

Да ли знате?

НОВИ ХРАМ НАУКЕ У БЕРЛИНУ

У Западном Берлину је недавно отворена нова Академија уметности, у једној од најмодернијих зграда ове врсте у Европи, у чијој грађевинској структури динамика има предност. Подељена је у три одвојена дела: за администрацију, салу за изложбе и аудиторијум направљен у облику шатора чији се врх уздиже према небу. Зграда је намењена многострукој употреби: ту ће се приказивати претставе драме и балета, држаће се концерти и друге приредбе.

Холандски црепови бледо црвене боје покривају унутрашњост аудиторијума, а зидови су допола обложени дрветом, комадима мермера и бакарним плочицама без сјаја. Застакљени ходници који повезују зграде откривају поглед на унутрашње двориште уређено као најлепши парк. Апстрактне скулптуре су изложене у једном делу зграде.

По угледу на Париз и Рим Фридрих I је 1701 године основао ову академију, прву у Немачкој. У почетку је искључиво била намењена лепим вештинама.

Због загађивања мора

Недавно је закључена међународна конвенција о чувању мора којом се нарочито забрањује избацивање уља. Поред осталог, она треба да сачува млађ од уништавања, и да спречи загађивање обала. Недавно су дански авиони за контролу мора ухватили брод „Јохан Колет“ који је крај северне обале данског острва Зеланд направио велико „острво“ од уља. Овај брод ће бити први на списку кажњених по одредбама ове конвенције коју је потписала и Норвешка.

Цвеће у соби

Многи сматрају да цвеће у соби троши кисеоник који је потребан човеку и да га зато треба изнети из одаје у којој се спава. Истина је да све биљке дишу, да узимају кисеоник и испуштају угљендиоксид, али то су тако мале количине да због тога ни болесници не могу имати никакве штете. Шкодљиво је једино етерично уље извесног цвећа чији је мирис оштар или тежак, као што је случај са крином, зумбулом и готово свим орхидејама.

Супротно таквом биљу, руски лекар Грамов је утврдио да извесно цвеће може у соби чак да буде од користи јер има дејство антибиотика и врши дезинфекцију просторије. У ову групу спадају љубичица, ружа, гладиола, дивља ружа. Њихово убитачно дејство на микробе проверено је у лабораторији и са самим цветовима без дршки.

БЕСПЛАТНА КОНТРОЛА

Швеђани који у просеку дневно пуше више од 20 цигарета моћи ће ускоро у Штокхолму у Гетерборгу да се подвргну детаљном и бесплатном лекарском прегледу. Све трошкове око тога сноси шведски монопол дувана који жели да разбије страх пушача од рака на плућима.

Нове звезде у васиони

Амерички астрономи на Маунт Паломару у држави Орегон открили су нови, досад непознати, звездани систем. Од нас је удаљен пуних шест милијарди светлосних година. Брзина његовог кретања износи 144 хиљаде километара у секунди, што је највећа брзина досад утврђена код великих објеката у васиони.

Према мишљењу научника то су уствари два система Млечног пута који се међусобно сустижу.

5.000 метара под морем

У Сједињеним Државама је изграђена подморница која ће моћи да зарони на дубину од 5.000 метара и да на тој дубини плови. Досадашње подморнице у Сједињеним Државама су се спуштале свега до 240 метара дубине.

МЕТАРСКЕ МЕРЕ У АМЕРИЦИ

На питање о усвајању метарских мера у САД, директор државне управе за мере у овој земљи, Ален Астин, одговорио је следеће:

— У извесном смислу, Сједињене Државе већ су усвојиле систем метарских мера. И он је законит, њиме се служи у многим областима, а нарочито при научним истраживањима. Ја мислим да Национална управа за мере у Америци неће подржати овај систем, који се, изузев у англосаксонским земљама, употребљава у целом свету, али сматрам да неће ни кочити његову употребу.

НАЈВЕЋЕ ВЕШТАЧКО ОСТРВО НА СВЕТУ

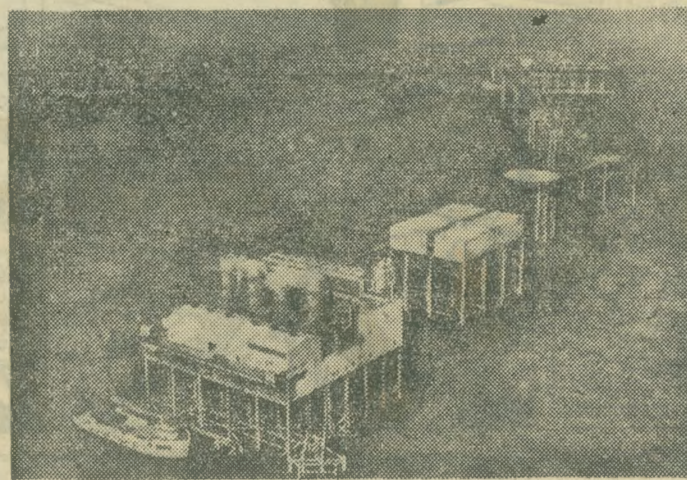

Доносимо један новији снимак највећег вештачког острва на свету које се налази у Мексичком Заливу. Челична постоља на стубовима, забоденим усред воде, више никог не узбуђују: на овај начин се годинама црпе нафта из подводних лежишта. Ово вештачко острво дуго је 800 метара, а састоји се од циновског ложишта, компресора и генератора који га снабдевају воденом паром, компримованим ваздухом и електричном струјом, потребним за експлоатацију нафте. На острву се налазе смештај за 120 радника, кујна, ресторан, дворана са телевизором, превијалишт е и канцеларије.

ОДАКЛЕ СУ ТЕКТИТИ?

Стаклени облуци, који су пре извесног времена нађени у Моравској и у Маланезији, изазвали су полемику међу научницима, јер су једни сматрали да су тектити пали с Месеца, а други да су земљиног порекла. Први мисле да је Земља привукла ова тела која су падањем кроз васиону добила округао облик и стакласт изглед. Али, професор Екман, са Универзитета у Кентакију, и Царингер са института Макс Планк у Хајделбергу главни су противници ове теорије. Екман сматра да у њима нема довољно никла да би били метеорског порекла, а Царингер је, мерећи њихову радиоактивност, установио да су стари колико и терен на коме су нађени. Значи, тектити су земљиног порекла.

За децу...

Саобраћајне несреће на улицама у последње време су постале велики проблем у свету — јер прете и одраслима а нарочито деци. Због тога је у Рајнско-Вестфалској Области у Немачкој издата књига намењена деци која иду у школу. „Петер и Уши на улици“, — како књига носи наслов, уствари је илустровани приручник о опасности од саобраћаја. Ове године он је већ уручен многобројним ученицима.

НОЋНА МАПА ГУБИТКА ТОПЛОТЕ

Професор физике на универзитету у Минесоти, Џорџ Греген изјавио је једном америчком новинару: „За последњих 50 година удвостручен је број метеоролошких опсерваторија у свету али није удвостручено и наше знање какво ће време бити сутра“. Професор Греген се бави испитивањем: коју количину топлоте Земља губи у току ноћи, а коју је претходног дана примила од Сунца, јер сматра да је ова појава такође важна за прогнозу времена. Досадашња истраживања односила су се искључиво на дневне појаве. На основу података које је добио од 25 опсерваторија, он је израдио „ноћну географску карту губитка Земљине топлоте“.

ХЕМИСКИ САСТАВ МОЗГА ЗАВИСИ ОД НАЧИНА ЖИВОТА

Једна група научника доказала је на мишевима да промена начина живота може да измени хемиску реакцију мозга. Например, неколико мишева који у кавезу имају играчке — степенице, клацкалицу, лавиринт и друге — пружају сасвим другу реакцију од оних мишева који живе у малом простору и без играчака.

ПРВА ЕГИПАТСКА МАЛА КОЛА

Северно од египатских пирамида новоподигнута фабрика аутомобила отпочиње да сериски производи малолитражна кола названа „Рамзес“. Прва кола сишла су са бескрајне траке на дан 23 јула — годишњицу Револуције. Тог дана је завршено 250 аутомобила.

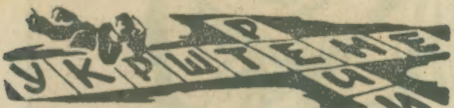

Водоравно: 1) свеска за цртање; 5) трон; 7) наша река; 8) скраћеница за „својеручно“; 10) планина у Бугарској; 11) део намештаја; 12) назив; 13) остатак од покошеног жита; 14) свеза; 15) део тела; 16) град у Италији; 18) гробница; 19) наша планина; 21) кухињска посуда; 22) два суседна слова; 24) део тела; 25) новозеландско дрво за бродоградњу; 26) уље (енгл.); 27) напад; 28) два сугласника; 29) прастановници Балканског Полуострва; 30) место где се гаје коњи; 32) врста женске капе.

Усправно: 1) лице из истоимене приповетке Јована Поповића; 2) река у Сибиру; 3) зоља; 4) два сугласника; 5) првенство; 6) оток; 7) река у Албанији; 9) река у Француској; 11) закупац стана; 13) врста уметника; 15) врста стене; 17) велика животиња из рода јелена; 19) персиски цар; 20) град у Турској; 21) звер из породице куна; 23) личност из Дизнијевих стрипова; 25) хунски вођа; 27) име глумца Гиниса; 29) аутор романа „Јадници“; 31)географски појам.

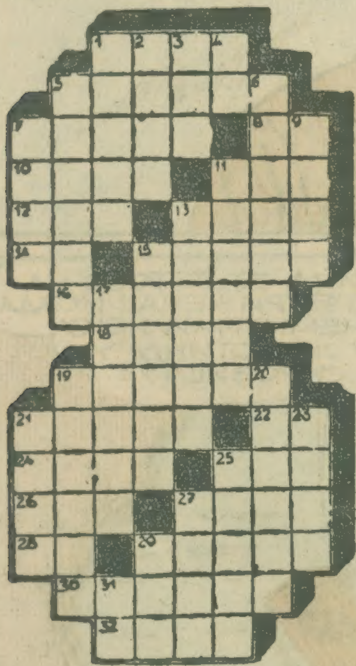

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) мрква; 6) патрола; 8) Еос; 9) ода; 11) тетраедар; 14) ом; 15) Авр; 16) на; 17) Алма; 19) ба; 20) аа; 21) со; 22) фб; 23) атак; 25) ар; 26) Спа; 27)ри; 29) Туркестан; 32) ало; 33) Вуд; 34) антимон; 37) Атлај.

Усправно: 1) маст; 2) рт; 3) Крбава; 4) во; 5) алод; 6) поема; 7) Адана; 8) ето; 10) ара; 12) Рама; 13) ер; 18) Лаб; 19) боа; 21) стас; 22) фрула; 23) апетит; 24) краун; 25) Ата; 26) ск; 28) Инд; 30) Рона; 31) твој; 35) тл; 36) ма.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

ПАЈАЦ

Ако вам се допада овакав пајац ви га искројте, а ако не — нацртајте лепшег. Важно је да он може да иде и да маше рукама. Направићете га лако — ако га погледате (слика 2) и са друге стране. Приметили сте, да су му руке и ноге посебно намештени? Када све делове изрежете тестерицом од танког дрвета и спојите са трупом као што је означено потезањем узице која је монтирана као на слици, учинићете да ваш пајац прохода. Биће још лепши ако га обојите.

МАГИЧНЕ КУГЛИЦЕ

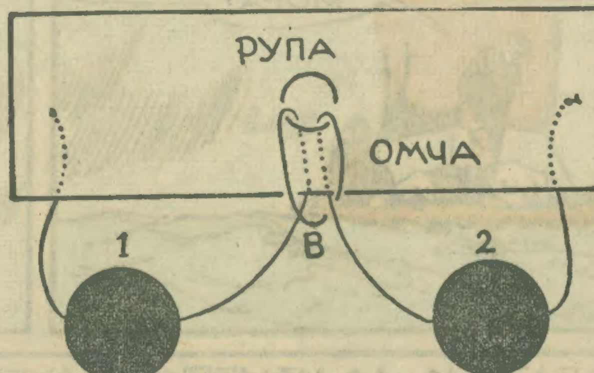

Припремите један правоугаони картон који се неће савијати и пробушите рупу од око 5 мм у пречнику. Један комад канапа провуците као што слика показује, направите омчу и крајеве избаците напред. На сваки удените по једну куглицу од дрвета или гуме али толико велику да ни у ком случају не може да прође кроз рупу. Крајеве канапа закачите позади за картон.

Вештина је у томе да се пребаци или лева куглица на десну страну или обрнуто. Ово изгледа немогућно због омче В али грешите, јер је то врло просто. Проширите омчу тако да кроз њу прође и једна и друга куглица, затим је полако затегните и окрените је кроз рупу на другу страну. Сада ћете сасвим лако пребацити леву куглицу на десну страну или обратно. Вратите омчу на лице као што је стајала у почетку и затегните — имаћете две куглице на једној страни канапа.

ТУ ЈЕ И ТРЕЋИ

Од ова два прилубљена квадрата мањи има дупло краће стране. Обележите две стране помоћу којих када их исечете можете добити трећи квадрат. Можда ће вам испрекидане линије рећи да су то њих две. Када исечак превијете по дијагонали имаћете обележене и друге две стране које склапају трећи квадрат.

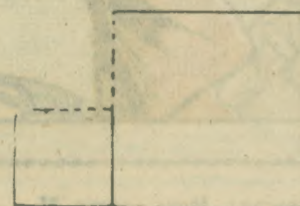

... постоје историски подаци на основу којих се може закључити да су за игру лоптом веома сличну данашњем фудбалу знали још стари Асирци и Египћани. Фудбал се појавио на олимписким играма први пут 1900 године у Паризу.

... такмичари који су желели да учествују на старим грчким олимписким играма морали су да тренирају по одређеном режиму. Доручковали су хлеб и сок од грожђа, а затим су без ручка тренирали све до вечере која се у прво време састојала од поврћа, воћа и великих количина сира. Месо и риба појавили су се у њиховом јеловнику тек касније.

... бициклизам је уврштен у олимписке спортске игре на првој модерној олимпијади, која је одржана у Атини 1896 године.

... игру кошарку изумео је, 1891 године, Американац Џемс Нејсмит. Уместо данашњег коша од мреже он је први пут употребио кошарице за паковање бресака с којих је, да се лопта не би стално морала вадити, било одваљено дно. Кошарка се први пут појавила на олимписким играма 1936 године.

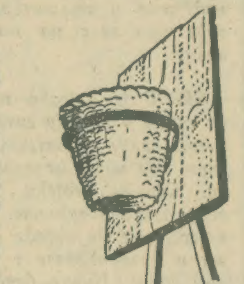

... још на старим олимписким играма боксери су имали кожне боксерске рукавице које су одржавали у добром стању тиме што су их трљали животињском машћу. Бокс се као спортска дисциплина појавио тек на 23-ој олимпијади, 688 године пре наше ере.

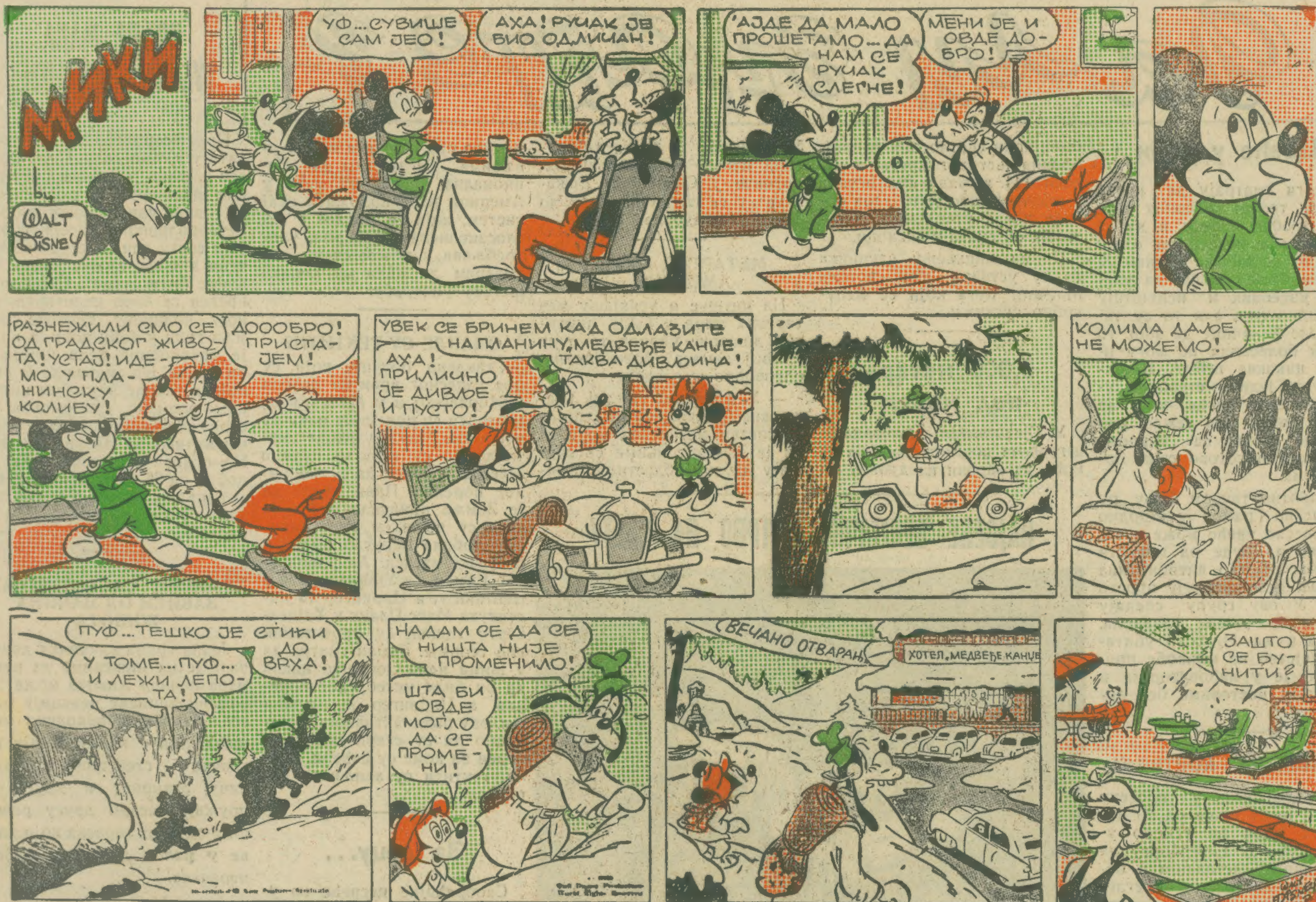

НИЈЕ САМО РУКАВИЦА

Шиља се вратио са отеченим оком. Кад су га запитали од чега му то, објаснио је:

— Сусрео сам се са једним

својим старим противником, који чим ме је видео бацио ми је рукавицу у лице.

— Па зар од рукавице да ти око тако отекне?

— Да, јер је у рукавици била и рука.

ТРЕБА ЛИ МУ УПИЈАЋА ХАРТИЈА

У једној кафани келнер посматра како Пера Ждера са много вештине и много стрпљења веома савесно кашиком купи из тањира и последње капи супе. Када му је већ досадило он приђе и упита:

—Треба ли господину да донесем упијаћу хартију?

ПИТАЊА И ОДГОВОРИ

Шта је мач морски?
Шта је берде?
Шта су биљаруше?
Где је Кумбор?

ОДГОВОР:

МАЧ МОРСКИ *је назив за неколико врста риба коштуњача из разних породица. Заједничка им је особина веома*

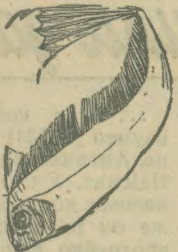

издужено и спљоштено тело због чега личе на мач или врвцу.

БЕРДЕ *је највећа тамбура са телом у облику гитаре. На дугом врату су затегнуте четири, два пара, металних жица. Свирач стојећи запиње жице помоћу трзаљке. Ако је вешт може да изведе на њима и брзе прелазе у живахном ритму. Иначе, берде служи углавном за басовску пратњу. Израђују се и код нас у околини Сиска а понекад се само на контрабас ставе металне жице.*

БИЉАРУШЕ *су књиге са описима биљки које народ сматра лековитим и упутствима како се употребљавају. У Млецима је изишла 1775 године прва биљаруша под насловом „Ликарие припросте" а биљарушу „Разлиците ликарије" написао је Петар Бартуловић, родом из Макарске код Сплита, и штампао је у Будимпешти 1779 године.*

КУМБОР *је приморско местанце у заливу Боке Которске, између Ђеновића и Зеленике. Његове куће се пружају дуж обале читав километар у херцегновском заливу. Кроз место пролази аутомобилски пут од Херцегновог за Котор.*

ПУТОВАЊЕ У СРЕДИШТЕ ЗЕМЉЕ

ПО ЖИЛУ ВЕРНУ

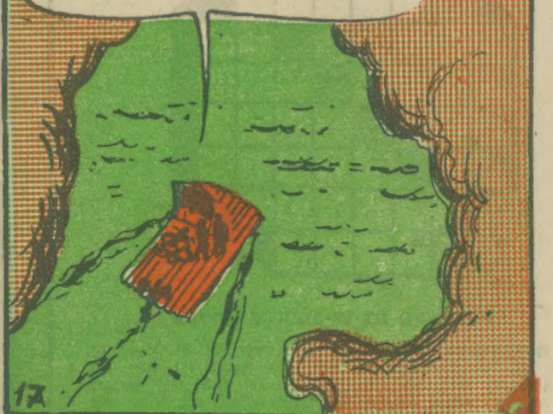

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић Београд, Македонска 31. — Издаје и штампа „Политика": штампарско-издавачко предузеће Београд, Македонска 31. Текући рачун број 101-707/1-82. Поштански фах 124. — Претплата за нашу земљу: годишња 900, полугодишња 450; за иностранство: годишња 1.200, полугод. 600 дин. Рукописи се не враћају.